

CULTUURNOTA 2016 t/m 2019

“Verbinding met **én door** Cultuur”

Afdeling Welzijnszaken
November 2015

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	3
HOOFDSTUK 1 CULTURBEHOUD	5
1.1 Monumenten	5
1.1.1 Rijksmonumenten	5
1.1.2 Provinciale monumenten	6
1.1.3 Gemeentelijke monumenten	7
1.2 Grafstentuin (Algemene Begraafplaats Heemstede)	8
1.3 Archeologisch erfgoed	9
1.3.1 Archeologie en ruimtelijke ordening	10
1.3.2 Procedure archeologisch onderzoek	11
1.3.3 Archeologisch depot	11
1.4 Wetswijziging 2016	11
1.5 Archieven	12
1.6 Informatieverstrekking en voorlichting aan eigenaren van monumenten	12
HOOFDSTUK 2 CULTURPARTICIPATIE	14
2.1 Podiumaanbod in Heemstede	14
2.2 Cultuurparticipatie welzijnswerk	15
2.3 Beeldende kunst	16
2.3.1 Expositiemogelijkheden	16
2.3.2 Gemeentelijke kunstcollectie	17
2.3.3 Atelierruimten	17
2.3.4 Beeldende kunst in de openbare ruimte	18
2.4 Amateurnkunstverenigingen	18
2.4.1. Accommodaties voor repetities en uitvoeringen	19
2.5 Minimabeleid	19
2.6 Jongeren en cultuurparticipatie	19
2.7 Cultureel Platform Heemstede	19
2.8 Betrekken van inwoners bij de invulling van het aanbod	20
HOOFDSTUK 3 CULTUUREDUCATIE	21
3.1 Informatieverstrekking en voorlichting over cultureel erfgoed	21
3.2 Informatieverstrekking en voorlichting over beeldende kunst	24
3.3 Culturaanbod onderwijs	24
3.3.1 Voortgezet onderwijs	24
3.3.2 Basisonderwijs	25
3.3.2.1 Muziekonderwijs basisscholen	25
3.3.2.2 Cultuurmenu	25
3.3.2.3 Educatie archeologisch erfgoed	26
3.4 Informatie (bekende) Heemstedenaren	26
HOOFDSTUK 4 DE BIBLIOTHEEK	27
4.1 Bibliotheekwerk per 2015	27
4.2 Verbinding vanuit de bibliotheek	27
4.2.1 Multifunctionele bibliotheek-accommodatie	27
5 SAMENVATTING, PLANNING EN FINANCIËN	29
5.1 Samenvatting beleidsvoorstellen	29
5.2 Planning werkzaamheden 2016	30

5.3	Financieel overzicht	30
BIJLAGE 1:	Deelnemende partijen Klankbordgroep Cultuur	32
BIJLAGE 2:	Geschiedenis en bodemarchief van Heemstede	33
BIJLAGE 3:	Archeologische Waardenkaart Heemstede	38
BIJLAGE 4:	Procedure besluitvorming archeologisch onderzoek	48
BIJLAGE 5:	Overzicht monumenten in Heemstede	51
	A. Rijksmonumenten	
	B. Gemeentelijke monumenten	
	C. Provinciale monumenten	
BIJLAGE 6:	Overzicht beeldende kunst in de openbare ruimte	53

INLEIDING

Aanleiding

In 2004 is de nota "In Contact Met Cultuur" vastgesteld. Het cultuurbeleid hebben we in 2008 geëvalueerd wat heeft geleid tot de vaststelling van de notitie "In Contact met Cultuur: herijking per 2008". In 2010 is de archeologienota "Toekomst voor het verleden" vastgesteld. Op basis van deze nota's zijn de afgelopen jaren verschillende activiteiten en projecten uitgevoerd.

Voor u ligt de nieuwe Cultuurnota "Verbinding met én door Cultuur". Met deze nieuwe cultuurnota, gericht op de periode 2016 tot en met 2019, actualiseren we het Heemstedse cultuurbeleid. We gaan na op welke punten het huidige cultuurbeleid voldoet, welke activiteiten we gaan voortzetten en op welke onderdelen veranderingen wenselijk zijn. Hierbij geven we ruimte aan nieuwe ontwikkelingen. Tevens kiezen we ervoor om het archeologiebeleid integraal in onze nieuwe nota op te nemen.

Door inspanning van vele organisaties, inwoners van Heemstede en de gemeente is er in Heemstede een goede basis op het gebied van cultuur gerealiseerd. Er is een rijk en gevarieerd culturaanbod dat bijdraagt aan de identiteit van Heemstede. We vinden dit een belangrijke verworvenheid. Het is onze ambitie dit culturaanbod te continueren én door meer verbinding te verbreden en te versterken. Dit laatste vindt u terug in de titel van onze nota.

Definitie

Bij het opstellen van deze nota gaan we uit van cultuur in de ruimste zin van het woord: van cultureel erfgoed (monumenten en archeologisch erfgoed) en waardevolle historische archieven tot (beeldende) kunst, professionele toneel- en muziekvoorstellingen, amateuristische kunstbeoefening en poëzie en literatuur (bibliotheek).

Doelstellingen en uitgangspunten

De eigen, intrinsieke waarde van cultuur is voor ons het vertrekpunt en staat centraal in deze nota. We zetten ons in voor een voor Heemstede passend, kwalitatief goed, **laagdremelig** en gevarieerd aanbod, **waar zoveel mogelijk inwoners gebruik van kunnen maken**. Om dit te bevorderen gaan we stimuleren dat er verbindingen worden gelegd tussen de verschillende organisaties op het vlak van cultuur. Waarbij we niet uit het oog verliezen dat **het aanbod moet aansluiten bij de behoeften en verwachtingen van onze inwoners**.

We vinden dat cultuur, en met name het deelnemen aan en het bezoeken van culturele activiteiten, niet alleen kan bijdragen aan de ontwikkeling en verrijking van mensen, maar ook aan hun sociale en maatschappelijke participatie. Daarom gaan we óók stimuleren dat er meer verbindingen worden gelegd tussen de verschillende organisaties op het vlak van cultuur én organisaties vanuit het brede, sociale domein (welzijn, zorg, werk, onderwijs). Het is onze ambitie om te bevorderen dat cultuur niet alleen onze inwoners verrijkt op cultureel vlak, maar hen ook verbindt op maatschappelijk en sociaal vlak. Ook hier wijst de titel van de nota op.

Met deze ambitie sluiten we aan bij het rijksbeleid, waarin - naast de kwaliteit van het culturaanbod - groot belang wordt gehecht aan de maatschappelijke waarde van cultuur en de bijdrage van cultuur aan de participatie van verschillende doelgroepen. Ook sluiten we op deze wijze aan bij ons ingezette beleid op het gebied van het sociaal domein én bij de criteria van ons nieuw vast te stellen subsidiebeleid.

Bij de actualisering van het cultuurbeleid hanteren we het uitgangspunt dat het nieuwe beleid uitgevoerd wordt binnen het huidige gemeentelijke cultuurbudget.

We geven in deze nota onze plannen voor de komende periode weer en bieden duidelijkheid over de invulling van onze gemeentelijke rol. Onze rol bij de uitvoering van het cultuurbeleid is met name faciliterend. We sluiten hierbij aan bij de veranderende rol van de overheid, waarbij meer wordt overgelaten aan de samenleving zelf. Waar sprake is van wettelijke taken nemen we onze verantwoordelijkheid.

Pijlers cultuurbeleid

Ons huidige cultuurbeleid is gebaseerd op de volgende, onderling nauw met elkaar verbonden, drie pijlers/thema's: cultuurbehoud, cultuurparticipatie en cultuureducatie. In deze nieuwe cultuurnota zetten we onverminderd in op deze thema's die alle een bijdrage leveren aan de cultuurbeleving van onze inwoners.

Totstandkoming nota

Deze nota is in nauwe samenwerking met de Klankbordgroep Cultuur tot stand gekomen. Deze klankbordgroep is samengesteld uit vertegenwoordigers van verenigingen en organisaties uit het culturele veld en het onderwijs. In **Bijlage 1** treft u de participerende partijen aan.

In de voorbereiding op deze nota hebben we drie, constructieve, bijeenkomsten met de Klankbordgroep Cultuur gehouden. We hebben de deelnemende partijen verzocht (nieuwe) ideeën over mogelijke verbreding en versterking van het culturele aanbod in te brengen. Ook hebben we gevraagd welke mogelijkheden voor verbinding (binnen én buiten de culturele sector) zij zien. Ondanks de korte termijn die hiervoor beschikbaar was, zijn de deelnemers erin geslaagd ons adequaat en tijdig van informatie te voorzien. In deze nota hebben we gebruik gemaakt van de ingebrachte ideeën.

Leeswijzer

De nota laat zich als volgt lezen. In de hoofdstukken 1 tot en met 3 gaan we achtereenvolgens in op de drie pijlers van ons beleid: cultuurbehoud, cultuurparticipatie en cultuureducatie. We schetsen hierbij het huidige en het toekomstige gemeentelijke cultuurbeleid. Onze voorstellen treft u gearceerd aan. Aansluitend gaan we in hoofdstuk 4 apart in op de bibliotheek in Heemstede. Hiervoor is gekozen omdat dit een voorbeeld is van een aanbod waarin de drie pijlers van ons cultuurbeleid samenkomen. En van een locatie waar de kansen om een verbinding tussen het aanbod en tussen partijen te leggen bij uitstek aanwezig zijn. In hoofdstuk 5 treft u een samenvatting van onze beleidsvoorstellen aan en een planning van de werkzaamheden in 2016. We sluiten dit hoofdstuk af met een overzicht van de uitgaven op het gebied van cultuur. In de Bijlagen treft u onder meer een overzicht aan van de historie van Heemstede en een overzicht van de verschillende monumenten in de gemeente. Ook hebben we in de Bijlagen nadere informatie op het gebied van archeologie opgenomen.

Bij de nota "In Contact met Cultuur" (2004) waren twee losse bijlagen gevoegd. De ene bijlage gaf een foto-overzicht van de rijks-, provinciale- en gemeentelijke monumenten in Heemstede, de andere van de kunstwerken in de openbare buitenruimte. We zijn van plan deze Bijlagen te actualiseren en vervolgens toe te voegen aan de nu voorliggende nota.

Evaluatie

Het beleid op het gebied van cultuur is niet statisch, maar in beweging. Daarom zullen we ons beleid en de uitvoering daarvan evalueren. We stellen voor een eerste evaluatie te presenteren na een periode van 2 jaar. Daar waar wenselijk zullen we op dat moment voorstellen doen voor bijstelling. Een tweede evaluatie kunt u in het laatste kwartaal van 2019 verwachten. Deze tweede evaluatie kan als basis dienen voor een nieuwe cultuurnota per 2020.

Voorstel

Wij stellen voor het beleid dat in deze nota is neergelegd en de uitvoering daarvan na 2 jaar te evalueren.

In dit hoofdstuk gaan we in op de eerste pijler van het gemeentelijke cultuurbeleid: het behoud van het Heemstedse cultureel erfgoed. Onder cultureel erfgoed verstaan we de overblijfselen van ons verleden. Hierbij richten wij ons met name op (archeologische) monumenten, vondsten en opgravingen en archieven. Dit culturele erfgoed maakt ons bewust van onze cultuur en geschiedenis. Hiermee hebben we de ambitie om voor onze huidige inwoners, maar ook voor toekomstige generaties de beleving van het culturele verleden mogelijk te maken.

Sporen van het verleden zijn overal om ons heen te zien. Naast deze zichtbare overblijfselen uit ons verleden, bevinden zich in de bodem sporen uit lang vervlogen tijden; de bodem is als het ware een omvangrijk archief. In **Bijlage 2** treft u een overzicht aan van de geschiedenis en het bodemarchief van Heemstede.

We beschrijven in dit hoofdstuk het rijks-, provinciaal en gemeentelijk beleid ten aanzien van monumenten en het beleid op het vlak van archeologisch erfgoed. Verder gaan we kort in op de (gemeentelijke) archieven. We schetsen wat we de afgelopen jaren hebben gedaan en geven aan wat de komende periode gaan doen. Daarbij geven we aan op welke wijze we willen bijdragen aan de bevordering van het cultuurhistorisch besef in de gemeente.

1.1 Monumenten

De vele Heemstedse monumenten zijn de intrigerende overblijfselen van ons culturele en historische verleden. Zij vormen een belangrijk onderdeel van het Heemstedse cultureel erfgoed. De monumenten kunnen worden onderverdeeld in rijksmonumenten, provinciale monumenten en gemeentelijke monumenten.

1.1.1 Rijksmonumenten

Met rijksmonumenten worden op grond van de Monumentenwet onroerende zaken bedoeld - gebouwen en objecten als bruggen, wegen en hekken - die van belang zijn door hun schoonheid, hun wetenschappelijke betekenis en/of hun cultuurhistorische betekenis. De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen kan een dergelijk gebouw of object aanwijzen als rijksmonument wanneer het nationale, unieke waarde heeft. Ook terreinen waar dergelijke onroerende zaken aanwezig zijn - de zogenoemde archeologische monumenten - vallen onder de definitie van rijksmonument.

Nederland heeft op dit moment bijna 62.000 rijksmonumenten. Iets meer dan de helft hiervan is een woonhuis.

Rijksmonumenten in Heemstede

Heemstede heeft een groot aantal rijksmonumenten: 40 objecten¹. Het overgrote deel hiervan bestaan uit land- en woonhuizen. Heemstede beschikt hiernaast over rijksmonumenten in de categorieën kerkelijke gebouwen en onderdelen hiervan (bijvoorbeeld orgels), molens (korenmolen De Nachtegaal), kastelen (slot), en landgoederen (historische buitenplaatsen). Daarnaast is sprake van archeologisch monumenten, waaronder de fundamente van Het Oude Slot. Dit aanzienlijke aantal rijksmonumenten levert een belangrijke bijdrage aan de uitstraling van Heemstede. Met name de verschillende landgoederen uit de 17de en de 18de eeuw, zoals De Hartekamp, Huis te Manpad, Berkenrode en Meer en Bosch zijn kenmerkend voor de gemeente.

Een overzicht van de Heemstedse rijksmonumenten treft u aan in **Bijlage 5**.

Aanwijzingsbeleid rijksmonumenten

Op het vlak van de aanwijzing van rijksmonumenten is de afgelopen jaren door het rijk een terughoudend beleid gevoerd. Vóór 2012 werd een aanvraag van een belanghebbende tot aanwijzing van een rijksmonument door de

¹ In de vorige nota was nog sprake van ruim 80 rijksmonumenten. Het rijk is overgegaan tot het verlenen van de beschermde status op complex-/buitenplaats niveau. Losse onderdelen van buitenplaatsen (zoals hekken, muren, ijskelders) maken sindsdien onderdeel uit van de bescherming van het complex, c.q. de buitenplaats en hebben niet meer afzonderlijk status van rijksmonument.

minister altijd in behandeling genomen. Sinds een wijziging in de Monumentenwet per 1 januari 2012 - gericht op modernisering van de monumentenzorg - is dit niet meer mogelijk. Belanghebbenden kunnen alleen een suggestie doen. Een dergelijke suggestie maakt een kans om in behandeling te worden genomen als het object past in de aanwijzingsprogramma's van de minister. Dit geldt momenteel bijvoorbeeld voor monumenten uit (een deel van de) wederopbouwperiode 1959-1965². Bij de aanwijzing van een gebouwd monument wordt bovendien rekening gehouden met het behoudsperspectief van het monument. Een pand moet bouwkundig in redelijke staat verkeren. En in het geval van archeologische monumenten dient sprake te zijn van de invulling van een wezenlijke lacune in het geheel van de beschermde archeologische monumenten.

Beheer rijksmonumenten

Hoewel het rijk het beleid voor de aanwijzing en de subsidiëring van rijksmonumenten bepaalt, zijn gemeenten voor een groot deel verantwoordelijk voor de instandhouding van deze monumenten. De aanwijzing van een object tot rijksmonument betekent niet dat er niets meer aan mag worden gewijzigd. Wel zijn er enkele beperkingen. Er mag verbouwd en veranderd worden, mits de historische waarde wordt gerespecteerd. Daarom moet de eigenaar voor een restauratie, verbouwing of sloop van een rijksmonument een omgevingsvergunning aanvragen. In een omgevingsvergunning kan het college van burgemeester en wethouders uitvoeringsvoorschriften opnemen, bijvoorbeeld gericht op het gebruik van authentieke materialen. De aanwijzing tot rijksmonument houdt overigens niet in dat de eigenaar verplicht is zijn/haar pand te restaureren. Recent (juni 2015) is wel door de Tweede Kamer een amendement aangenomen om een instandhoudingsplicht in de nieuwe Erfgoedwet op te nemen.³ In paragraaf 1.3 gaan we nader in op deze nieuwe Erfgoedwet.

Mogelijkheden subsidie voor onderhoud en restauratie

Tegenover de mogelijke beperkingen die het bezit van een rijksmonument met zich meebrengt, bestaat de mogelijkheid van het onder voorwaarden aanvragen van subsidie bij onderhoud of restauratie. Ook dit valt onder het beheer van monumenten.

Het rijk komt eigenaren van rijksmonumenten (geen particulier woonhuis zijnde) tegemoet via een mogelijke instandhoudingssubsidie. Daarnaast ontvangt iedere provincie jaarlijks vanuit het rijk een bedrag voor restauratiewerkzaamheden aan rijksmonumenten. Verder is sprake van de mogelijkheid van een laagrentende Restauratiefonds-hypotheek. En zijn er vanuit het rijk middelen beschikbaar voor het onderzoek naar de herbestemming van monumenten (en andere gebouwen met cultuurhistorische waarde). Tot slot zijn er voor eigenaren die hun rijksmonument restaureren onder bepaalde voorwaarden gunstige fiscale mogelijkheden.

1.1.2 Provinciale monumenten

Onroerende zaken met een provinciaal of regionaal belang kunnen op grond van de monumentenverordening van de provincie Noord-Holland door Gedeputeerde Staten worden aangewezen als provinciaal monument. Noord-Holland kende tot voor kort 600 provinciale monumenten. Ook door de provincie is echter recent ingezet op een meer terughoudend beleid. Dit beleid richt zich op de bescherming van - voor de identiteit van de provincie bepalend zijnde - zogenoemde structuurdragers⁴. Als resultaat van dit herijkingsproces zijn ruim 100 objecten van de provinciale monumentenlijst afgevoerd.

Provinciale momenten in Heemstede

Voor Heemstede betekent dit dat in de afgelopen periode 6 objecten van de provinciale monumentenlijst zijn afgevoerd. Onderdeel hiervan vormen 4 grafobjecten van de Algemene Begraafplaats Heemstede. Heemstede heeft hiermee nog 12 objecten die als provinciaal monument worden beschermd: 4 in de categorie villa's, 4 in de categorie bruggen en 4 in de categorie bedrijf en techniek. Van deze laatste categorie is het Waterleidingbedrijf Amsterdam een voorbeeld. Een overzicht van deze monumenten hebben we in **Bijlage 5** opgenomen.

² Sinds 2007 ligt de nadruk bij aanwijzingen op de wederopbouwperiode (1940-1965): in dat jaar werden diverse objecten - waaronder de Pinksterkerk uit Heemstede - uit de periode 1940-1958 aangewezen als rijksmonument.

³ Amendement Monasch, inhoudende dat het niet is toegestaan onderhoud te onthouden dat voor de instandhouding van het rijksmonument noodzakelijk is

⁴ Deze structuurdragers bestaan met name uit: dijken, waterwegen, stolpen, molens en provinciaal beschermde dorps- en stadsgezichten.

Beheer provinciale monumenten

Voor provinciale monumenten geldt net als voor rijksmonumenten dat er onder voorwaarden gerestaureerd, verbouwd en gesloopt kan worden. En ook bij het beheer van provinciale monumenten behoort het verlenen van vergunningen voor restauratie en sloop en het stimuleren van onderhoud en restauratie door middel van financiële ondersteuning. In dit geval ligt het beheer voornamelijk bij de provincie.

Mogelijkheden subsidie voor onderhoud en restauratie

Voor subsidie van restauratie en onderhoud kunnen eigenaren van provinciale monumenten terecht bij de provincie Noord-Holland. Er bestaan naast deze subsidieregelingen geen fiscale mogelijkheden.

Met betrekking tot de objecten die recent van de provinciale monumentenlijst zijn afgevoerd, geldt dat de mogelijkheid om subsidie aan te vragen voor onderhoud en restauratie nog enkele jaren openstaat.

Monumentenwacht Noord-Holland

De provincie Noord-Holland stimuleert een systematisch onderhoudsbeleid voor alle monumenten door de inzet van de Monumentenwacht. De monumentenwacht verricht periodieke inspecties aan monumenten (rijks- provinciale- en gemeentelijke monumenten) en voert kleine herstelwerkzaamheden uit. Op deze wijze kan verval van een monument worden voorkomen. Alle eigenaren van monumenten kunnen zich op de dienstverlening van de Monumentenwacht abonneren.

1.1.3 Gemeentelijke monumenten

Het rijks- en provinciaal beleid tot aanwijzing van een monument hebben als criteria “nationaal en provinciaal belang”. Om ook waardevolle objecten te kunnen beschermen die van lokaal belang zijn, was één van de beleidsvoorstellen van de vorige cultuurnota het opstellen van een gemeentelijke monumentenlijst. Dit is in 2005, na vaststelling van de hiervoor vereiste verordening, gerealiseerd. Inmiddels omvat de lijst 55, voor de historie van Heemstede representatieve, objecten. Een overzicht van deze monumenten hebben we in **Bijlage 5** opgenomen.

Informatie over de Welstands- en monumentencommissie

Welstandzorg Noord-Holland (WZNH) is een onafhankelijke adviseur op het gebied van ruimtelijke ordening en monumenten. Om tot een weloverwogen besluit te komen over het aanwijzen van een object als gemeentelijk monument wordt door het college aan deze commissie advies gevraagd.

Hoe vindt de aanwijzing van gemeentelijke monumenten plaats?

Het college kan - eventueel op aanvraag van een belanghebbende en na advies van de monumentencommissie - een object aanwijzen als gemeentelijk monument op grond van cultuurhistorische, stedenbouwkundige en architectonische waarde. Het object dient in goede staat te zijn én een zeldzaamheidswaarde te hebben. Uiteraard speelt de mening van de eigenaar in het aanwijzingsproces een belangrijke rol. Gezien de omvang van de monumentenlijst en de diversiteit van de beschermde objecten, is een behoudend beleid gevoerd: alleen indien een object een stijl of periode belichaamt waarvan nog geen objecten op de lijst voorkomen, zijn we de afgelopen jaren tot aanwijzing overgegaan.

Informatie over de Historische Vereniging Heemstede-Bennebroek

De Historische Vereniging Heemstede-Bennebroek is opgericht op 12 maart 1947. Doelstelling van de HVHB is het bevorderen van kennis over en belangstelling voor de geschiedenis van Heemstede en Bennebroek en de zorg voor het karakterbehoud van hetgeen van historische, architectonische stedenbouwkundige en/of landschappelijke betekenis is. De HVHB heeft circa 1.150 leden.

Wat gaan we de komende periode doen?

We streven geen wijziging na van het huidige behoudende beleid. Maar omdat we het van belang vinden dat de gemeentelijke monumentenlijst een weerspiegeling blijft van waardevolle gemeentelijke objecten, gaan we in 2016 wel onderzoeken of de gemeentelijke monumentenlijst uitbreiding behoeft. We gaan na of er sprake is van lacunes, bijvoorbeeld uit de wederopbouwperiode. We willen bij dit onderzoek onder andere gebruikmaken van de expertise van de Historische Vereniging Heemstede Bennebroek. Aan de hand van de criteria opgenomen in de Erfgoedverordening zal door het college worden beoordeeld of/welke objecten in aanmerking kunnen komen voor de gemeentelijke status. Uiteraard betrekken we de mening van de betreffende eigenaren bij onze afweging.

Eerder gaven we aan dat onlangs 6 Heemstedse objecten van de provinciale monumentenlijst zijn afgevoerd. We vinden het van belang dat zij een beschermde status blijven houden. Daarom - én omdat we het zien als waardevolle aanvulling van de gemeentelijke monumentenlijst - hebben we deze monumenten recent aangewezen als gemeentelijke monument.

Voorstel

Wij bezien in 2016 of de gemeentelijke monumentenlijst uitbreiding behoeft; we richten ons hierbij op mogelijke lacunes.

Beheer gemeentelijke monumenten

De gemeente heeft een verantwoordelijkheid voor de gemeentelijke monumenten. Hiertoe behoort in de eerste plaats het op grond van de Erfgoedverordening verlenen van vergunningen voor restauratie, verandering of sloop. Daarnaast valt het stimuleren van onderhoud en restauratie door middel van financiële ondersteuning daaronder.

Mogelijkheden subsidie voor onderhoud en restauratie

Eigenaren van gemeentelijke monumenten kunnen op grond van de Subsidieverordening gemeentelijke monumenten voor het behoud en herstel in aanmerking komen voor een subsidie⁵. Deze subsidie bedraagt momenteel 50% van de subsidiabele kosten tot een maximum van € 5.000 per jaar. Als subsidiabele kosten worden gezien de kosten die nodig zijn voor het behoud/herstel en die het normale onderhoud te boven gaan. Tevens kunnen eigenaren op grond van genoemde verordening een subsidie krijgen in de kosten van een abonnement op de eerder genoemde Monumentenwacht Noord-Holland.

De afgelopen jaren is er door eigenaren van gemeentelijke monumenten regelmatig gebruikgemaakt van deze subsidiemogelijkheid. Omdat we belang hechten aan een goed behoud van de gemeentelijke monumenten stellen we voor deze ondersteuning voort te zetten.

Voorstel

Per 2016 continueren we de financiële ondersteuning voor het behoud/herstel van gemeentelijke monumenten.

1.2 Grafstenentuin (Algemene Begraafplaats Heemstede)

Naast de vier grafobjecten van de Algemene Begraafplaats Heemstede (voormalige provinciale monumenten) die wij recent als gemeentelijk monument hebben aangewezen, waaronder de grafsteen van het graf van Van Lennep uit 1928 en de grafkelder van Van Vollenhoven uit 1874, hebben de overige grafstenen van de Algemene Begraafplaats geen beschermde status.

Indien de betaling van het huurrecht van het graf niet meer plaatsvindt - hetgeen eenmaal per 20 jaar dient te gebeuren -, wordt een graf geruimd en de grafsteen verwijderd. Indien de jaarlijkse betaling van het onderhoudsrecht van de grafsteen niet meer plaatsvindt wordt uitsluitend de grafsteen verwijderd. Na verwijdering blijft de steen een maand ter beschikking van de rechthebbende opgeslagen. Indien de rechthebbende geen interesse in de steen heeft (wat in verreweg de meeste gevallen het geval is), vindt vernietiging van de steen plaats. Omdat het gevaar bestaat dat grafstenen met een grote architectonische of (cultuur)historische waarde hierdoor verloren gaan, is met de vaststelling van de vorige cultuurnota besloten op een speciale plek om de begraafplaats een grafstenentuin te realiseren. Hierbij is, met het oog op de gewenste unieke karakter, gekozen voor de plaatsing van een beperkt aantal stenen. Deze grafstenentuin is in april 2007, na selectie van de stenen met inzet van een funerair deskundige, gerealiseerd. Op dit moment staan er 21 grafstenen in de grafstenentuin. Door een - recente - uitbreiding is aanvullend plaats voor 25 grafstenen.

Overigens is plaatsing van een grafsteen uitsluitend mogelijk na schriftelijke toestemming van de rechthebbende. Indien deze geen toestemming geeft is de gemeente verplicht om tot vernietiging van de steen over te gaan.

⁵ De subsidieregeling is niet van toepassing op objecten die in eigendom van de gemeente zijn.

We zullen de komende periode een selectie van stenen maken, die - in de toekomst - in aanmerking kunnen komen voor de gemeentelijke grafstenentuin. We willen bij deze selectie gebruikmaken van de kennis van de een funerair deskundige en van de Historische Vereniging Heemstede Bennebroek.

Voorstel

We zorgen in 2016 voor een nieuwe selectie van grafstenen die - in de toekomst - in aanmerking kunnen komen voor plaatsing in de gemeentelijke grafstenentuin. We dragen zorg voor het onderhoud van de grafstenentuin en stellen hiervoor jaarlijks € 2.000 beschikbaar (naast de van toepassing zijnde reguliere middelen).

In paragraaf 3.1 treft u nadere voorstellen aan gericht op de bevordering van de cultuurbeleving voor wat betreft de Algemene Begraafplaats Heemstede.

1.3 Archeologisch erfgoed

We willen de randvoorwaarden vervullen voor het behoud en de toegankelijkheid van archeologische vondsten en vindplaatsen. Hierbij baseren we ons op de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz). Deze wet is de juridische vertaling van het Verdrag van Malta.

Verdrag van Malta

Juist omdat ze onzichtbaar zijn, zijn archeologische waarden extra kwetsbaar voor ruimtelijke en bouwkundige ingrepen. Bodemverstoring heeft er vaak toe geleid dat archeologische waarden ongezien verloren zijn gegaan. Zo is in Nederland volgens schattingen in de laatste 75 jaar bijna de helft van het bodemarchief voorgoed verdwenen. Dat gedeelte van onze geschiedenis kan nooit meer worden teruggehaald. Ook in andere delen van Europa zijn grote delen van het bodemarchief ongezien verdwenen. Daarom is het van belang zorgvuldig om te gaan met het bodemarchief dat nog in meer of mindere mate intact is. Dát belang vormt de kern van Europees verdrag inzake de bescherming van het archeologische erfgoed (kortweg, het verdrag van Malta).

Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz)

De Wet op de archeologische monumentenzorg (2007) is de juridische vertaling van het Verdrag van Malta. De wet - zijnde in feite een wijziging van de Monumentenwet - heeft in grote lijnen drie uitgangspunten. Het eerste is het streven naar ongestoord behoud van archeologische waarden in situ (in de bodem). De bodem is immers de beste conservator van archeologische resten. Dit uitgangspunt is er niet op gericht om alles voor altijd in de bodem te houden: de veronderstelling is dat de komende generaties meer en betere technieken zullen hebben om archeologische resten te onderzoeken. Alleen als behoud in situ niet mogelijk is, mogen archeologische waarden worden opgegraven.

Het tweede uitgangspunt van de Wamz is dat er in de ruimtelijke ordening bijtijds rekening gehouden moet worden met archeologische waarden. Sinds de invoering van de Wamz zijn gemeenten verplicht bij ruimtelijke ordeningstrajecten rekening te houden met het archeologische erfgoed.

De Wamz verplicht gemeenten overigens niet om bij de ruimtelijke planvorming in alle gevallen voorrang te geven aan archeologie. Het is enerzijds van belang om het bodemarchief als bron voor de toekomst beschikbaar te houden. Anderzijds behoeven ruimtelijke ontwikkelingen niet altijd te worden tegengehouden door de aanwezigheid van archeologisch erfgoed in de bodem. Bij ruimtelijke ontwikkelingen zal het behoud van archeologische waarden moeten worden afgewogen tegen andere (maatschappelijke en economische) belangen. De archeologische monumentenzorg dient tevens verankerd te worden in bestemmingsplannen.

Het derde uitgangspunt betreft het principe dat wanneer sprake is van behoud ex situ, de verstoorder (de initiatiefnemer van de bodem verstorende activiteit) in beginsel de kosten - vanaf het archeologisch vooronderzoek tot en met mogelijke opgravingen - betaalt.

1.3.1 Archeologie en ruimtelijke ordening

Sinds de invoering van de Wamz zijn gemeenten verplicht aan te geven hoe bij ruimtelijke ordeningstrajecten rekening wordt gehouden met het archeologische erfgoed. Dit wordt gekoppeld aan het bestaande instrumentarium. Gemeenten kunnen bijvoorbeeld aan de verlening van vergunningen archeologievoorwaarden verbinden, te starten met archeologisch vooronderzoek. Gemeenten geven aan voor welke gebieden dit geldt. Dit is gebaseerd op de mate waarin aantasting van de (waarschijnlijk) aanwezige archeologische waarden in een bepaald gebied van de gemeente is te verwachten. **Wettelijk is vastgesteld dat projecten met een omvang kleiner dan 100m² zijn vrijgesteld van archeologisch onderzoek. Gemeenten mogen hier echter zowel op- als neerwaarts van afwijken: het is voor de wetgever immers onmogelijk om voor iedere gemeente een passende maatgeving te verschaffen.** Om deze afweging te kunnen maken is het uiteraard vereist dat gemeenten de aanwezige of de te verwachte archeologische waarden in beeld hebben.

Gemeenten geven dit aan op een zogenoemde “waardenkaart”. Aan de hand hiervan kan worden bepaald - én uitgelegd - waarom er voor een bepaalde bodemkundige ingreep archeologisch onderzoek nodig is of waarom juist niet. Het moet voor alle betrokkenen inzichtelijk zijn in welke gebieden onderzoek noodzakelijk is en waarom op andere plaatsen niet. Alleen dan kan van meet af aan rekening gehouden worden met archeologische waarden en met de eisen die worden gesteld aan de omgang daarmee.

Archeologische waardenkaart Heemstede

We hebben in 2011 het Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland verzocht het gehele bodemarchief van Heemstede nader te inventariseren. **In dit kader is, naast het gebruik Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) van het rijk en de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) van de provincie Noord-Holland, studie gedaan naar de landschappelijke ontstaans- en ontwikkelingsgeschiedenis van de gemeente.** Op basis daarvan zijn binnen de gemeente voor wat betreft de verschillende tijdvakken de mogelijkheden verkend van bewoning en landgebruik. In **Bijlage 2** treft u daarvan een overzicht aan. Daarnaast is historisch kaartmateriaal gebruikt en zijn archeologische onderzoeksresultaten van de afgelopen decennia geraadpleegd. Het resultaat, de Archeologische waardenkaart Heemstede, is opgenomen in **Bijlage 3**. Tevens treft u een toelichting op de kaart aan.

Archeologie-regimes

De Heemstedeense waardenkaart hanteert een indeling in 6 verschillende categorieën. De archeologische verwachting neemt per categorie af. Voor elk van deze categorieën is bepaald bij welke minimale oppervlakte én diepte onder het maaiveld rekening moet worden gehouden met het (laten) uitvoeren van archeologische onderzoek.

De waardenkaart die het Steunpunt Cultureel Erfgoed voor Heemstede heeft opgesteld, hanteert een indeling in zes verschillende zones of categorieën. Voor elk van deze categorieën is bepaald vanaf welke planomvang (oppervlakte én diepte) rekening gehouden moet worden met het (laten) uitvoeren van archeologisch onderzoek - het zogenaamde archeologieregime - te beginnen met een archeologisch vooronderzoek. Voor de gebieden met een zeer hoge archeologische verwachting wordt een lager regime voorgesteld dan de wettelijk genoemde 100m² en voor de gebieden met een lage archeologische verwachting een ruimer regime. Op deze wijze is sprake van een specifiek voor Heemstede passende maatgeving.

In de praktijk betekent dit dat alleen in die gevallen dat een grondroerende werkzaamheid het betreffende regime (oppervlakte én diepte) te boven gaat, er archeologisch onderzoek dient plaats te vinden, te beginnen met een archeologisch vooronderzoek. In alle andere gevallen niet.

Daarnaast is de volgende uitzondering van belang. De regimes gelden op grond van de wet niet bij alle bodem verstorende activiteiten: bij lichte bouwaanvragen kan nooit een archeologisch onderzoek verplicht worden gesteld. Dit betekent dat bij kleine bouwwerken, zoals een aan- of uitbouw of een klein bijgebouw, normaliter geen onderzoek nodig is.

Bestemmingsplannen en Erfgoedverordening

Wanneer archeologische waarden binnen het gemeentelijk grondgebied beschermd zijn via planologische voorschriften in het bestemmingsplan of op grond van een Erfgoedverordening kan de gemeente in de

hoedanigheid van bevoegd gezag voorwaarden verbinden aan de verlening van een vergunning voor bodemroerende ingrepen.

Bij de actualisatie van de bestemmingsplannen is uitgegaan van de betreffende archeologieregimes, zoals opgenomen in de Archeologische waardenkaart Heemstede. Hierdoor krijgt het archeologisch belang een volwaardige plaats in de ruimtelijke ordening. Zolang niet alle bestemmingsplannen zijn geactualiseerd, biedt de Erfgoedverordening de nodige bescherming aan archeologische waarden.

1.3.2 Procedure archeologisch onderzoek

Indien een grondroerende werkzaamheid op grond van de Archeologische waardenkaart/het bestemmingplan noopt tot een archeologisch onderzoek, is sprake van een voorgeschreven besluitvormingsproces. Voor een overzicht van deze procedure verwijzen we u naar **Bijlage 4**.

Het college dient zich in dit besluitvormingstraject te laten adviseren en ondersteunen door een seniorarcheoloog. Gemeenten die geen archeoloog in dienst hebben, zoals Heemstede, kunnen deze inhuren bij de Cultuurcompagnie Noord-Holland (het voormalige Steunpunt Cultureel Erfgoed). Wij kopen sinds 2011 jaarlijks een strippenkaart in voor inzet van de uren (uitgaande van gemiddeld 40 uur per jaar) van de betreffende advisering. De afgelopen jaren is dit een passende inzet gebleken. We maken hierbij gebruik van (een deel van de) jaarlijks door het rijk hiertoe verstrekte middelen (bestuurslastenvergoeding).

Voorstel

Per 2016 continueren we de ondersteuning van de Cultuurcompagnie Noord-Holland met betrekking tot de inzet van een seniorarcheoloog. We doen dit via de aanschaf van een strippenkaart.

Wat gaan we de komende periode doen?

We streven geen wijziging na van het huidige beleid: in naleving van het verdrag van Malta streven we naar behoud van archeologische waarden "in situ". Bij behoud 'ex situ' van archeologische waarden worden de documentatie en vondsten aan het archeologisch depot overgedragen

1.3.3 Archeologisch depot

De provincie heeft de wettelijke taak om een archeologisch depot in stand te houden waar vondsten worden opgeslagen met het oog op behoud, onderzoek en toegankelijkheid. Deze faciliteit staat ten dienste van de archeologische sector en is gericht op het behoud van ons archeologisch erfgoed voor toekomstige generaties. Daarom zien we de vondsten ook graag tentoongesteld en digitaal gepresenteerd. Hierbij zoeken we samenwerking met andere partijen. Zoals de Historische Vereniging Heemstede-Bennebroek, het onderwijs en de Bibliotheek Zuid-Kennemerland.

Informatie over het archeologisch depot te Castricum

In het archeologisch depot in Castricum beheert de provincie Noord-Holland zo'n 12.000 dozen met bodemvondsten, afkomstig van archeologisch onderzoek uit de provincie. Het depot maakt onderdeel uit van het Centrum "Het Huis van Hilde". Naast het depot is o.a. een permanente tentoonstelling te zien over de archeologie en de bewoningsgeschiedenis van Noord-Holland.

Gelet op het belang dat we hechten aan het tentoonstellen van archeologische vondsten hebben we ook positief gereageerd op de vraag of de gemeente Heemstede wil meewerken aan de landelijke tentoonstelling (juni 2016 t/m eind 2017) over archeologische vondsten in het Rijksmuseum voor Oudheden in Leiden.

1.4 Wetswijziging 2016

De sectorale versnippering van de erfgoedwetgeving (gericht op onder andere monumenten, archeologie en musea) is aanleiding voor het rijk om één integrale Erfgoedwet op te stellen voor het beheer en behoud van ons cultureel erfgoed. Per 2016 treedt naar verwachting de Erfgoedwet in werking. Deze wet harmoniseert bestaande wet- en regelgeving - waaronder een deel van de Monumentenwet - , schrapt overbodige regels en legt de verantwoordelijkheid voor de bescherming van cultureel erfgoed zoveel mogelijk bij het erfgoedveld zelf: musea, collectiebeheerders, archeologen, eigenaren en overheden.

Bepaalde onderdelen van de wettelijke bescherming van het erfgoed (waaronder een gedeelte van de Monumentenwet) verhuizen naar de nieuwe Omgevingswet. De vuistregel hierbij is: duiding van erfgoed in de Erfgoedwet, omgang met erfgoed in de fysieke leefomgeving in de Omgevingswet. Naar verwachting treedt de Erfgoedwet in 2016 in werking.

Voorstel

We passen de Erfgoedverordening Heemstede aan, zodat sprake is van aansluiting bij de nieuwe Erfgoedwet/Omgevingswet.

1.5 Archieven

Archieven vormen de authentieke neerslag van wat mensen en organisaties doen. Ze zijn daarom onmisbaar om het verleden te kunnen begrijpen.

Gemeentelijke archieven

Een belangrijk onderdeel van het cultureel erfgoed wordt gevormd door de gemeentelijke historische archieven. Dit zijn stukken die ouder zijn dan 50 jaar met een historische of wetenschappelijke waarde. In 1910 werd het archief van de toenmalige Heerlijkheid Heemstede door de heer van Heemstede als geschenk aan de gemeente gegeven. De oudste archiefstukken - stukken over bijvoorbeeld schenkingen van rechten en verkoop van stukken grond - dateren uit de 14de eeuw. De archiefstukken, die in totaal meer dan 80 meter omvatten, geven inzicht in het vroegere Heemstedse leven van alledag.

Sinds 1 oktober 2000 bestaat er een samenwerkingsverband tussen de gemeente Heemstede en het Noord-Hollandsarchief te Haarlem voor het beheer van de gemeentelijke historische archieven. Het gemeentelijk archief is sindsdien naar Haarlem overgebracht. Hierdoor hebben belangstellenden makkelijker toegang tot deze historisch gezien waardevolle stukken én wordt tegelijkertijd beter voldaan aan de eisen die de Archiefwet stelt aan archiefbewaarplaatsen. Het Noord-Hollandsarchief heeft de oudste archieven van de gemeente geïnventariseerd, gerestaureerd en geconserveerd. Op deze wijze wordt bijgedragen aan het behoud van een belangrijk onderdeel van het Heemstedse cultureel erfgoed. De archieven van de gemeente Heemstede worden professioneel beheerd en kunnen op deze wijze zowel fysiek als digitaal worden ontsloten voor het publiek.

Informatie over het Noord-Hollandsarchief

Het Noord-Hollands Archief is hét historisch informatiecentrum voor de provincie Noord-Holland. Onderdeel hiervan is de Beeldbank. Deze digitale "bank" telt op dit moment zo'n 100.000 afbeeldingen (foto's, tekeningen, prenten etc.). Geregeld worden in de Janskerk in Haarlem tentoonstellingen georganiseerd met materiaal uit het archief.

Aanvullende collectie

Naast de historische archieven is ook een sinds de jaren 70 van de vorige eeuw opgebouwde collectie van de openbare bibliotheek ondergebracht bij het Noord-Hollandsarchief. Het betreft een verzameling materialen met als gemeenschappelijk kenmerk dat het iets met Heemstede te maken heeft én literair of boekdruk-technisch interessant is. De collectie omvat boeken, brochures, gidsen, rapporten, affiches, foto's, prentbriefkaarten, gravures, schilderijen en nog vele andere voorwerpen. Een beperkt deel van de collectie is eigendom van derden (Historische Vereniging Heemstede-Bennebroek, de Heemstedse Zwem- en Poloclub, de Heemstedse Kunstkring, het Godfried Bomans Genootschap en de scoutinggroep Heemstedse Trekkers).

1.6 Informatie en voorlichting aan eigenaren van monumenten

Behouden en beschermen is tot op zekere hoogte een doel op zich. Maar we bewaren ook om iets te weeg te brengen: we willen dat de zorg voor ons cultureel erfgoed een breed gedragen belang wordt. Ook willen we met het behoud van ons cultureel erfgoed een bijdrage leveren aan de cultuurbeleving van onze huidige én toekomstige inwoners.

Citaat HVHB: "In deze tijd van globalisering realiseren Heemstedenaars zich in toenemende mate dat monumenten en cultureel erfgoed het aanzien en het karakter van hun woonomgeving bepalen. Zorgen voor cultureel erfgoed betekent zorgen voor je directe omgeving. En dat verbindt mensen".

De bescherming van ons cultureel erfgoed is gebaat bij een goede informatieverstrekking en voorlichting aan alle Heemstedse inwoners. Een belangrijke en waardevolle rol bij het geven van informatie over het (cultuur)historisch erfgoed van Heemstede speelt de Historische Vereniging

Heemstede-Bennebroek. De vereniging zet zich, met inzet van vrijwilligers en zonder gemeentelijke subsidie, al jaren in voor de kennis van de historie, de monumenten en het karakterbehoud van Heemstede en Bennebroek. Een van de activiteiten van de vereniging is de uitgave van het tijdschrift "Heerlijkheden" (met onder andere artikelen over de plaatselijke kunst en cultuur, bijvoorbeeld "100 jaar Harmonie Sint Michael") en het zorgdragen voor historische publicaties. Zoals recent het boek in het kader van 100-jarig bestaan van Wandelbos Groenendaal.

In de 2015 heeft de vereniging voor het eerst de burgemeester David Eliza van Lennep Erfgoedprijs uitgereikt⁶. Deze prijs is vernoemd naar de burgemeester van Heemstede die een bepalende rol speelde in de verandering van Heemstede naar een moderne (forensen) gemeente (1891-1916). Van Lennep was tevens de burgemeester die ervoor heeft gezorgd dat het Groenendaalse bos door de gemeente werd aangekocht én openbaar toegankelijk werd. De Historische Vereniging Heemstede Bennebroek wil met deze prijs een stimulans geven aan initiatieven op het gebied van cultureel erfgoed in Heemstede en Bennebroek. De prijs wordt in de periode 2015-2019 jaarlijks toekend.

In hoofdstuk 3, waar we onze voorstellen op het vlak van cultuureducatie presenteren, zullen we ingaan op de manier waarop wij de informatieverstrekking en de voorlichting over het cultureel erfgoed gericht op alle inwoners de komende periode willen ondersteunen.

Daarnaast is de informatieverstrekking aan eigenaren van rijksmonumenten en provinciale monumenten van belang. We gaan hiervoor een beroep doen op de Cultuurcompagnie Noord-Holland. De Cultuurcompagnie organiseert bijeenkomsten voor eigenaren van rijksmonumenten en provinciale monumenten waar betrokkenen onder meer een toelichting krijgen op de, soms ingewikkelde, regelgeving op het gebied van monumenten. We vinden dit temeer van belang nu er per 2016 sprake is van een nieuwe Erfgoedwet.

Ook eigenaren van gemeentelijke monumenten zullen we benaderen met voorlichting en informatie over onder andere mogelijke financiële ondersteuning.

Voorstel

We organiseren - met ondersteuning van de Cultuurcompagnie Noord-Holland - elke 2 jaar een informatiebijeenkomst voor eigenaren van rijks- en provinciale monumenten. Ook eigenaren van gemeentelijke monumenten bieden we voorlichting en informatie.

⁶ De winnaar van de Erfgoedprijs 2015 is de Stichting MOVE (herstel trambrug aan de Bennebroekerlaan in Bennebroek).

In dit hoofdstuk gaan we in op de tweede pijler van het gemeentelijk cultuurbeleid: de cultuurparticipatie. We gaan in op het podiumaanbod, de beeldende kunst en amateurkunstverenigingen en geven daarbij aan wat we de komende periode gaan doen. Hierbij geven we aan op welke manieren de gemeente probeert de cultuurparticipatie te bevorderen. En hoe we ook hiermee een bijdrage willen leveren aan de cultuurbeleving van onze inwoners.

2.1 Podiumaanbod in Heemstede

Activiteiten Stichting Podia Heemstede

Eén van de beleidsvoorstellen de vorige cultuurnota was de oprichting van de Stichting Podiumprogrammering Heemstede. Op deze wijze werd gestreefd naar afstemming van de podiumprogrammering in de gemeente. Met als doel dat de verschillende podia elkaar zouden kunnen aanvullen en versterken. Uiteraard was hierbij tevens van belang dat afstemming met de regio zou plaatsvinden. De Stichting Podiumprogrammering is vervolgens in 2005 opgericht; in 2013 is de naam van de stichting veranderd in Stichting Podia Heemstede.

De stichting organiseert sinds haar oprichting het podiumaanbod in Heemstede, bestaande uit circa 70 voorstellingen per jaar. Het aanbod vond in het begin vooral plaats in Het Oude Slot (90 zitplaatsen) en theaterzaal De Luifel (circa 185 zitplaatsen). Sinds enkele jaren worden ook uitvoeringen georganiseerd in de Oude Kerk (300 zitplaatsen). Het aanbod wordt hierbij voor een groot gedeelte afgestemd op de specifieke mogelijkheden van het betreffende podium. De gemeente faciliteert de activiteiten van de stichting via een jaarlijkse subsidie.

Citaat Stichting Podia Heemstede: "Cultuur is een wezenlijk onderdeel van het leven. Cultuur zet aan tot denken, vermaakt, ontspant en ontwikkelt. De Stichting Podia Heemstede wil (...) podiumcultuur aanbieden om zo een bijdrage te leveren aan de gemeenschap (...).

In de afgelopen periode was sprake van een geleidelijke verschuiving van de voorstellingen van het Oude Slot naar de Oude Kerk; in de Oude Kerk kunnen meer bezoekers een voorstelling bijwonen. De Oude Kerk is recent zodanig aangepast (ander stoelenplan, aanpassing verwarming en het realiseren van een corridor tussen de Oude Kerk en de Pauwehof) dat de locatie geschikter is geworden voor het bijwonen van voorstellingen. Wij hebben een incidentele subsidie verstrekt als bijdrage in de kosten van deze aanpassingen. De Stichting Podia Heemstede heeft aangegeven hierdoor meer voorstellingen in de Oude Kerk te willen programmeren. Vanaf het theaterseizoen 2015/2016 worden uitsluitend in de Oude Kerk en theater De Luifel voorstellingen geprogrammeerd.

De Stichting Podia Heemstede heeft het voornemen om zo mogelijk het aanbod te verbreden, waardoor andere doelgroepen, zoals jongeren bereikt kunnen worden. Bijvoorbeeld via het programmeren van popmuziek.

De activiteiten op het vlak van podiumprogrammering dragen in belangrijke mate bij aan de mogelijkheden voor cultuurparticipatie van de Heemstedse inwoners. De komende periode willen we de organisatie van het podiumaanbod in Heemstede blijven faciliteren. We richten ons hierbij op een goed en gevarieerd, laagdrempelig aanbod, gericht op een breed publiek. De wijze van ondersteuning vindt plaats conform het gestelde in de Nota Subsidiebeleid 2016 t/m 2019.

Activiteiten Heemstedse Kunstkring

De Heemstedse Kunstkring (HKK) is een vereniging met meer dan 1.000 leden (met name senioren) die activiteiten organiseert op het gebied van kunst en cultuur. Het belangrijkste onderdeel van het cultuuraanbod van de HKK heeft betrekking op de podiumkunsten. De leden kunnen jaarlijks een keuze maken uit circa 40 voorstellingen op het gebied van toneel, klassieke muziek, wereldmuziek, jazz, opera, musical en cabaret. Naast het theater- en muziekaanbod organiseert de HKK excursies, lezingen en eigen concerten. De Heemstedse

Informatie Stichting Podia Heemstede

De Stichting Podia Heemstede programmeert hoogwaardige voorstellingen op de podia in Heemstede. Vanaf het theaterseizoen 2015/2016 worden de voorstellingen in de Oude Kerk en Theater De Luifel geprogrammeerd.

Informatie zalen en bezettingsgraad 2014

- De Luifel: 40 voorstellingen, 6.168 bezoekers, bezettingspercentage: 83%
- Podium Oude Slot: 9 voorstellingen, 506 bezoekers, bezettingspercentage: 62%
- Oude Kerk: 19 voorstellingen, 2.045 bezoekers, bezettingspercentage 36%

Kunstkring werkt sinds enige tijd nauw samen met de Stichting Podia Heemstede. In het culturele aanbod van de Heemstedse Kunstkring is dit terug te zien. Zo worden er voorstellingen in theater De Luifel en de Oude Kerk in het programma aangeboden ("Theater om de hoek"). Daarnaast wil de HHK nieuwe verbindingen leggen, onder andere met het sociaal-cultureel werk (de Stichting CASCA) - bijvoorbeeld het organiseren van het samen eten voor een voorstelling - en het ouderenwerk (Stichting WOH) - bijvoorbeeld voor het vervoer naar het theater -. Hiernaast heeft de HHK aangegeven door het participeren in de Klankbordgroep Cultuur meer inzicht te hebben gekregen in de kansen die de samenwerking met andere partijen kan bieden voor een verbreding en versterking van het aanbod. Zie tevens paragraaf 2.7.

Citaat Heemstedse Kunstkring: "De Heemstedse Kunstkring wil mensen in Heemstede laten genieten van allerlei vormen van kunst en cultuur".

De vereniging reikt iedere twee jaar de Minerva Cultuurprijs uit. Hiervoor komen diegenen in aanmerking die een bijzondere bijdrage hebben geleverd aan het culturele leven in Heemstede. Voor 2016 kunnen individuen en organisaties worden genomineerd. De Stichting Podia Heemstede heeft recent laten weten hier graag bij betrokken te willen worden.

De gemeente ondersteunt de activiteiten van de vereniging door een jaarlijkse subsidie. Daarnaast stelt de gemeente de Burgerzaal aan de HHK beschikbaar voor de presentatie van het programma voor het komende theater seizoen. Ook de activiteiten van de Heemstedse Kunstkring zien we als waardevol voor de mogelijkheden voor cultuurparticipatie. De komende periode willen we deze activiteiten blijven faciliteren. En ook hierbij geldt dat we dat gaan doen conform het gestelde in de Nota Subsidiebeleid 2016 t/m 2019.

Voorstel

We continueren het faciliteren van de organisatie van het podiumaanbod in Heemstede. We richten ons daarbij op een goed en gevarieerd, laagdrempelig aanbod, gericht op een breed publiek. Ook blijven we de activiteiten van de Heemstedse Kunstkring ondersteunen. **We gaan dat doen conform het gestelde in de Nota Subsidiebeleid 2016 t/m 2019.**

2.2 Cultuurparticipatie welzijnswerk

De stichting CASCA en de Stichting WOH - op dit moment in een proces om te komen tot één welzijnsstichting genaamd "Welzijn Heemstede" - bieden diverse activiteiten aan op het gebied van vorming, educatie, cultuur en ontspanning gericht op alle Heemstedse inwoners. En doen dit in samenwerking met andere organisaties. Het aanbod is gericht op verschillende doelgroepen, van jong tot oud. Voor alle inwoners zijn er cultuur gerelateerde activiteiten, zoals naschoolse culturele activiteiten, verschillende leeftijd gerelateerde koren en lezingen over cultuur.

De naschoolse opvang van CASCA biedt door de samenwerking met Jeugdtheaterschool Mamagaai activiteiten op het vlak van musical, zang, theater en dans. Daarnaast zijn er voor kinderen cursussen op het gebied van houtbewerking en is er een creatieve knutselclub. Voor volwassenen en senioren biedt de Stichting CASCA cursussen en lezingen op het gebied van kunstgeschiedenis en tentoonstellingen, culturele cursussen op het gebied van bijvoorbeeld dans, schilderen, tekenen, aquarelleren, edelsmeden.

De Luifel is bij uitstek een plaats waar mensen bij elkaar komen voor cultuuractiviteiten. Dat kan door een bezoek aan het theater met ontmoeting en gezelligheid, bijvoorbeeld door het nuttigen van een maaltijd. Of door het bezoeken van een film of lezing met een lunch. Daarnaast wordt De Luifel ingezet voor de voorstellingen die door de Stichting Podia Heemstede worden geprogrammeerd.

In de Pauwehof, het ontmoetings- en activiteitencentrum van de Stichting WOH (in samenwerking met de Diaconie van de Protestantse Gemeente) vinden diverse creatieve activiteiten plaats die gericht zijn op 75-plussers. Bijvoorbeeld tekenen, schilderen, aquarelleren, patchwork, dans en beeldhouwen. Daarnaast is sprake van een leeskring moderne literatuur en vinden educatieve cursussen plaats over bijvoorbeeld kunstgeschiedenis.

Afhankelijk van de wensen van de inwoners van Heemstede willen beide stichtingen in de toekomst ook nieuwe cultuuractiviteiten aanbieden. Of cultuuractiviteiten van andere organisaties ondersteunen. Bijvoorbeeld via het vervoer van senioren naar de Heemstedse theaters met de Kobus. Ook zien de stichtingen mogelijkheden om

speciale cultuur activiteiten aan te bieden aan de middelbare scholen van Heemstede. Het activiteitenpakket kan jaarlijks worden vernieuwd, c.q. aangepast afhankelijk van de wensen.

De stichtingen werken nauw samen met andere organisaties en verenigingen op het gebied van cultuur door het faciliteren van expositie- en repetitieruimte. Scholen, amateur dans- en toneelverenigingen kunnen uitvoeringen geven in theater de Luifel of oefenen in de Pauwehof. Er wordt nauw samengewerkt met de orkesten, de Bibliotheek, de Stichting Podia Heemstede, de Heemstedse Kunstkring en de Kunstbeurs. De stichtingen willen die goede samenwerking graag uitbreiden naar andere partijen. En hiermee de verbinding cultuur en overige beleidsvelden uitdrukkelijk leggen.

Citaat CASCA/WOH: "Cultuur is voor ons een belangrijke katalysator in onze dienstverlening. Cultuur zorgt voor ontwikkeling, ontmoeting en ontspanning"

De culturele activiteiten van de beoogde nieuwe Stichting Welzijn Heemstede dragen in belangrijke mate bij aan de mogelijkheden voor cultuurparticipatie van de Heemstedse inwoners. De komende periode willen we dit blijven faciliteren. Ook in dit geval richten we ons op een goed en gevarieerd, laagdrempelig aanbod, gericht op een breed publiek. De wijze waarop we dat gaan doen werken we uit in de nota Subsidiebeleid 2016 t/m 2019, die naar verwachting gelijktijdig met deze nieuwe cultuurnota zal worden vastgesteld. In ons nieuwe subsidiebeleid leggen we de nadruk op kwaliteit en resultaat van aanbod én stimuleren we het leggen van verbindingen. We beoordelen hierbij de maatschappelijke bijdrage van instellingen en zien dit als een toekenningscriterium. Daarnaast betrekken we de invulling van het aanbod bij het overleg dat we hebben in het kader van de uitvoering van het Transformatieplan dat beide stichtingen als verplichting in het kader van de verstrekte budgetsubsidies gezamenlijk hebben opgesteld. Ook hierin ligt de nadruk op samenwerking en verbinding. En op een transformatie van de werkwijze.

2.3 Beeldende kunst

De gemeente probeert op lokaal niveau de nodige randvoorwaarden te scheppen voor Heemstedse kunstenaars om hun beroep te kunnen uitoefenen. In het volgende geven we aan op welke wijze we dat doen.

2.3.1 Expositiemogelijkheden

Onderdeel van het beleid op het vlak van beeldende kunst is het zorgen voor goede en voldoende mogelijkheden voor Heemstedse kunstenaars om hun werk naar buiten toe te kunnen presenteren.

Kunstlijn

De gemeente neemt sinds geruime tijd deel aan de jaarlijks georganiseerde (regionale) Kunstlijn. In het kader van de Kunstlijn stellen beeldende kunstenaars uit de regio tijdens het eerste weekend van november hun ateliers open voor het publiek. Tevens vinden er groepstentoonstellingen plaats en zijn er galeries die werk van lokale kunstenaars laten zien. We faciliteren de Kunstlijn door onder andere de Burgerzaal van het raadhuis tijdens dit weekend open te stellen voor een centrale expositie. Met de deelname aan de Kunstlijn willen we bijdragen aan de bekendheid van de lokale kunstenaars. En stimuleren dat meer inwoners de ateliers bezoeken. Heemstede kent verschillende galeries, zoals: De Bleeker (Bleekersvaartweg 18), Het Kunstbedrijf (Raadhuisstraat 56a) en Amstelart (Wilhelminaplein 12).

Voorstel

We continueren het faciliteren van de Kunstlijn via het beschikbaar stellen van de Burgerzaal.

Heemstedse Kunstbeurs

De Stichting Heemstedse Kunstbeurs heeft de afgelopen jaren de Kunstbeurs in Heemstede georganiseerd. Tijdens deze Kunstbeurs is gedurende een weekend sprake van exposities en performances. Het doel is om beeldende kunst aan het publiek te kunnen tonen en de kunstenaars in de gelegenheid te stellen hun werk te verkopen. Tijdens het weekend bezoeken circa 2.500 mensen de Kunstbeurs. Het vormt hiermee een waardevolle aanvulling op het aanbod in Heemstede.

Exposities Burgerzaal en Publiekshal

Met de vaststelling van de vorige cultuurnota is besloten om tentoonstellingen in de Burgerzaal en de Publiekshal van het raadhuis te organiseren. Kunstenaars kunnen een verzoek voor tentoonstellingsruimte indienen bij de gemeente. Doel van deze exposities is, net als bij de Kunstlijn, meer bekendheid te geven aan de verschillende kunstenaars en inwoners te stimuleren hieraan een bezoek te brengen. We constateren dat deze mogelijkheid zeer wordt gewaardeerd: jaarlijks is sprake van circa 12 exposities in de Burgerzaal en 12 in de publiekshal. De Burgerzaal en de publiekshal zijn hierdoor het gehele jaar door met kunst gevuld. We willen deze mogelijkheid dan ook blijven bieden. Daarnaast zullen we de expositiemogelijkheden in andere gemeentelijke locaties - bijvoorbeeld de bibliotheek of De Luifel - onderzoeken.

Voorstel

We continueren de mogelijkheid voor het houden van tentoonstellingen in de Burgerzaal en de Publiekshal in het raadhuis. We onderzoeken de tentoonstellingsmogelijkheden in andere gemeentelijke locaties.

2.3.2 Gemeentelijke kunstcollectie

De gemeente heeft een ruime kunstcollectie (schilderijen/beelden) in eigendom (op dit moment is sprake van ruim 400 items). Deze collectie is in de loop der jaren gevormd door onder andere de Beeldend Kunstenaars (BKR)regeling⁷ en door de 2-jaarlijkse kunstaankopen, die tot 2004 plaatsvonden. Deze regelingen hadden als doel: inkomensondersteuning voor Heemstedse kunstenaars. De afgelopen periode hebben we 2 veilingen gehouden, waarin (circa 200 items) zijn verkocht aan inwoners.

Werken uit de huidige collectie zijn aanwezig in het kantoorgedeelte van het raadhuis en worden uitgeleend (onder andere aan de bibliotheek, de Stichting CASCA en aan verzorgingshuizen). **Dit uitlenen van werken zullen we continueren: op deze wijze maken we het mogelijk dat de inwoners op een laagdrempelige manier kennismaken met deze Heemstedse kunst.**

Maar onze collectie bestaat niet alleen uit werken die we hebben verkregen via de BKR en de kunstaankoopregeling, Ook via schenkingen is werk in ons bezit gekomen. Bij dit laatste doelen we met name op de collectie (circa 100 schilderijen, voornamelijk landschappen en portretten) van de kunstenaar G.H.G. Von Brucken Fock die in de periode 1920-1935 in Heemstede gewoond heeft. Von Brucken Fock was een bekend componist en daarnaast een niet onverdienstelijk schilder. Na zijn dood is zijn gehele oeuvre nagelaten aan particulieren, het Frans Hals Museum en de gemeente Heemstede. In de afgelopen periode hebben we bewoners van Heemstede (Von Brucken Focklaan) in de gelegenheid gesteld een schilderij van de naamgever van hun straat in bruikleen te krijgen.

Aan zowel de gemeente als het Frans Hals Museum is recent door een nazaat van Von Brucken Fock verzocht de collectie onder te brengen bij de (nieuwe) Stichting Von Brucken Fock. Deze stichting, opgericht door familie van de schilder, wil de schilderijen behouden voor de toekomst. We zullen in de komende periode samen met het Frans Hals Museum bezien onder welke voorwaarden de collectie van G.H.G. Von Brucken Fock ondergebracht kan worden bij de Stichting Von Brucken Fock.

Voorstel

We gaan bezien of - en zo ja onder welke voorwaarden - we onze collectie van G.H.G. Von Brucken Fock kunnen onderbrengen bij de Stichting Von Brucken Fock. We doen dit in afstemming met het Frans Hals Museum.

2.3.3 Atelierruimten

In Heemstede bevinden zich, - naast ateliers die kunstenaars aan huis hebben - op dit moment circa 15 ateliers, te weten in het Hildebrandhuis aan de Voorweg (5) en in de molen van Höcker (circa 10). Deze laatste locatie is particulier eigendom. We streven ernaar om het aantal gemeentelijke atelierruimtes - in het Hildebrandhuis - te behouden.

⁷ BKR-regeling: regeling (1956-1987) waardoor kunstenaars in ruil voor hun kunstwerken een inkomen konden krijgen.

2.3.4 Beeldende kunst in de openbare ruimte

Via de zogenoemde 1%-regeling is verspreid over de gemeente een diversiteit aan kunstwerken in de openbare buitenruimte gerealiseerd. In totaal is sprake van 42 kunstwerken.

Deze regeling hield tot 2004 in dat 1% van de kosten van (ver)bouw van gemeentelijke gebouwen en bij infrastructurele projecten werd benut voor kunst in de openbare ruimte. Deze regeling wordt sinds 2004 niet meer automatisch toegepast. Slechts op het (ver)bouwen van gemeentelijke gebouwen en voor reconstructies van wegen of winkelstraten, die zich lenen voor de toepassing van kunst, kan dit nog van toepassing zijn. De reserve 1% wordt sindsdien ingezet voor het (groot) onderhoud aan de kunstwerken. Een overzicht van de beeldende kunst in de openbare ruimte hebben we opgenomen in **Bijlage 4**.

Naast de beeldende kunst in Heemstede, hebben we een kunstwerk in bruikleen gegeven aan het Kröller Müller Museum ("Schapenbotje"). Op deze wijze is Heemstedse kunst op landelijk niveau zichtbaar.

2.4 Amateurkunstverenigingen

Onder amateuristische kunstbeoefening verstaan we in deze nota: het uitoefenen van een kunstvorm in het kader van vrijetijdsbesteding. Heemstede heeft een gevarieerd aanbod van amateurkunstverenigingen, waaronder koren en orkesten. Niet alleen bieden deze verenigingen aan Heemstedse inwoners de gelegenheid zich actief met amateurkunst bezig te houden, ook leveren zij via optredens een bijdrage aan de mogelijkheden van passieve participatie.

Gesubsidieerde Heemstedse amateurkunstverenigingen

- Voorwegkoor
- Heemsteeds Philharmonisch orkest
- Harmonie St. Michaël
- Symfonisch Blaasorkest

Citaat Voorwegkoor: "Iedereen weet dat muziek, net als ander kunst, mensen kan raken. Voor ons is gezamenlijk zingen iets moois, het geeft positieve energie."

De verschillende verenigingen die in de Klankbordgroep Cultuur hebben geparticipeerd - of zich hebben laten vertegenwoordigen - , hebben aangegeven op dit moment al veel activiteiten in nauwe samenhang met andere partijen te doen, maar aanvullend veel kansen te zien voor versterking hiervan. Het Voorwegkoor heeft ervaring met het bij de uitvoering van activiteiten samenwerken met het onderwijs en met de Stichting CASCA (De Luifel). Het is de intentie van het koor om waar mogelijk samen te werken met andere (culturele) instellingen en deel te nemen aan lokale evenementen. Het Symfonisch Blaasorkest geeft aan op verschillende wijzen al de samenwerking met andere partijen vorm te geven, bijvoorbeeld met het onderwijs (via een lessenserie om leerlingen te laten kennismaken met instrumenten). Het orkest geeft aan de samenwerking met Heemstedse organisaties graag verder vorm te geven.

Citaat Heemsteeds Philharmonisch orkest (HPhO): "Het HPhO probeert aan te sluiten bij de wensen en leefwereld van leden en bezoekers".

Het Heemsteeds Philharmonisch Orkest (HPhO) streeft naar innovatie door bijzondere projecten uit te voeren waarmee zij een breed publiek kan bereiken, zoals concerten op bijzondere locaties, concerten tijdens speciale gelegenheden, proefrepetities en concerten voor bijzondere doelgroepen. Bij de organisatie van deze projecten streeft het HPhO naar het tot stand brengen van verbinding met andere (kunst)disciplines en culturele ondernemers. Om zo elkaar te versterken in het beoefenen en in stand houden van de kunst en cultuur in brede zin. Daarnaast wil het orkest de verbinding met het sociaal domein verder vormgeven. Het HPhO biedt burgers uit bijzondere doelgroepen al de gelegenheid kennis te maken met haar repertoire. Hierbij gaat het om concerten/proefrepetities die gegeven worden voor bijvoorbeeld ouderen, kinderen of mensen met een beperking. Bijvoorbeeld via tuinconcerten in verzorgingshuizen. Daarnaast worden concerten door middel van speciale acties binnen het reguliere programma toegankelijk gemaakt voor verschillende doelgroepen.

Op het gebied van educatie biedt het HPhO burgers de kans om te 'leren' over de wereld van het orkest. Dit wordt gerealiseerd via proefrepetities en toelichtingen tijdens concerten. Ook is er de wens om burgers nog meer kennis te laten maken met de wereld van het orkest, bijvoorbeeld door een interactieve presentatie of door een probeerend scholen of in de bibliotheek.

Citaat Harmonie St. Michaël: "Anno 2015 wil Harmonie St. Michaël verbindingen leggen binnen de brede gemeenschap van Heemstede"

Harmonie St. Michaël werkt samen met zorginstellingen, zoals De Hartekampgroep en SEIN (Sinterklaasviering), organiseert concerten speciaal voor kinderen en geeft buitenconcerten in verschillende wijken

van Heemstede. De harmonie is voornemens een projectorkest op te richten waarin basisschoolleerlingen gedurende kort periode kennismaken met muziek maken en een mini-concert geven.

Harmonie St. Michaël geeft aan dat de bijeenkomsten van de Klankbordgroep Cultuur een stimulans zijn om samen met andere partijen op het cultuur vlak “cross-over” evenementen te organiseren. En gezamenlijk meer doelgroepen te kunnen bedienen.

De komende periode blijven we de activiteiten van verenigingen die zich bezighouden met amateuristische kunstbeoefening faciliteren. We richten ons hierbij op een goed en gevarieerd, laagdrempelig aanbod. We gaan de ondersteuning vorm geven conform het gestelde in de Nota Subsidiebeleid 2016 t/m 2019.

Voorstel

We blijven de activiteiten van de verenigingen voor amateuristische kunstbeoefening ondersteunen. Dit doen we conform het gestelde in de Nota Subsidiebeleid 2016 t/m 2019.

2.4.1 Accommodaties voor repetities en uitvoeringen

Voor verenigingen geldt dat zich knelpunten kunnen gaan voordoen ten aanzien van de repetitie- en uitvoeringsruimten. Er zijn op dit moment, naast de Pinksterkerk, De Hartekamp en Hageveld, geen direct geschikte alternatieve locaties voorhanden. We zullen ons inzetten om in voorkomende gevallen een oplossing voor dit accommodatieprobleem te vinden. Ook hierbij zien we overigens kansen in het leggen van verbindingen.

2.5 Minimabeleid

Gebleken is dat sommige ouders afzien van muzikles voor hun kinderen. Dit wegens de relatief hoge kosten die gemoeid zijn met de muzieklessen door niet-gesubsidieerde muziekscholen. Het volgen van muzieklessen, zeker indien dit gebeurt door meerdere personen uit een gezin, kan relatief hoge kosten met zich meebrengen. Om te voorkomen dat kinderen wegens financiële redenen niet kunnen deelnemen, bieden we in voorkomende gevallen ondersteuning via ons minimabeleid. In hoofdstuk 3 treft u informatie aan over het gesubsidieerde muziekonderwijs.

2.6 Jongeren en cultuurparticipatie

Ons beleid richt zich op deelname van een zo breed mogelijk publiek aan cultuur in Heemstede, ook van jongeren. Iedereen van 18 jaar tot 30 jaar kan lid worden van het Cultureel Jongeren Paspoort (CJP) en vervolgens een CJP-pas ontvangen. De pas geeft op circa 1.000 plekken in Nederland, bijvoorbeeld festivals, bioscoop, theater, musicals en musea, toegangskorting. Via gemeentelijke ondersteuning werden de Noord-Hollandse bezitters van een CJP door De Cultuurcompagnie Noord-Holland van actuele informatie voorzien over specifieke culturele evenementen en uitgangsinformatie in de provincie. De Cultuurcompagnie Noord-Holland heeft echter besloten om per 2015 met deze dienstverlening te stoppen. We zullen de komende periode - in afstemming met jongeren zelf - nagaan op welke wijze de cultuurparticipatie van jongeren verder bevorderd kan worden. We denken hierbij aan een jaarlijkse evenementenkalender en/of aan het uitreiken van een jaarlijkse cultuurprijs. We zullen dit afstemmen met de regiogemeenten.

Voorstel

We zullen de komende periode - in afstemming met jongeren zelf - nagaan op welke wijze de cultuurparticipatie van jongeren verder bevorderd kan worden. We denken hierbij aan een jaarlijkse evenementenkalender en/of aan het uitreiken van een jaarlijkse cultuurprijs. We zullen dit afstemmen met de regiogemeenten.

2.7 Cultureel Platform Heemstede

De Klankbordgroep Cultuur heeft ons meegegeven dat partijen het op prijs zouden stellen elkaar op regelmatige basis informeel te ontmoeten, in de vorm van een Cultureel Platform Heemstede. Om nader met elkaar kennis te maken, ervaring en kennis te delen en een jaarlijkse culturele agenda samen te stellen.

De bijeenkomsten van de Klankbordgroep Cultuur om te komen tot de voorliggende nota hebben er tevens toe geleid dat partijen meer inzicht in elkaars aanbod hebben gekregen én het beeld van diverse mogelijkheden tot

verbinding hebben gekregen. Zowel om overlap te voorkomen, efficiënter te kunnen werken als een verbreed en versterkt aanbod te kunnen realiseren.

We willen graag een vervolg geven aan dit proces en zullen uitvoering geven aan het initiatief om te komen tot een Cultureel Platform Heemstede. Een dergelijk platform past in onze ambitie om het huidige aanbod niet alleen te continueren, maar door verbinding te verbreden en te versterken. **De deelname aan een dergelijk platform is dan ook niet beperkt tot de partijen die deel hebben genomen aan de Klankbordgroep Cultuur.**

Natuurlijk is het hierbij onder andere van belang dat de organisaties van elkaars activiteitenkalender op de hoogte zijn. Een centraal punt hiervoor is wenselijk. De Heemstedse inwoners kunnen dan in één oogopslag zien wat er op cultureel vlak in Heemstede te doen is. We gaan na of we een dergelijke brede activiteitenkalender kunnen faciliteren. Bijvoorbeeld via inzet van de Bibliotheek Zuid-Kennemerland.

Voorstel

We gaan een Cultureel Platform Heemstede organiseren. We gaan na op welke wijze we een brede activiteitenkalender op het vlak van cultuur vorm kunnen geven.

2.8 Betrekken van inwoners bij invulling aanbod

Wij hebben de Klankbordgroep Cultuur gevraagd op welke wijze de inwoners van Heemstede betrokken kunnen worden bij de totstandkoming van het cultuurbeleid. De Klankbordgroep heeft voorgesteld om een enquête te houden en de resultaten hiervan te bespreken tijdens de bijeenkomst van het Cultureel Platform Heemstede. Via deze methode worden de inwoners van Heemstede rechtstreeks betrokken bij het culturele veld in Heemstede. Partijen en de gemeente kunnen op deze wijze bezien of hun aanbod, respectievelijk beleid, aansluit bij de wensen van de inwoners op het vlak van cultuurbeleving. **Op deze wijze zal tevens inzicht worden verkregen in de kwalitatieve beoordeling van het aanbod door de inwoners en kan worden bezien of het aanbod aansluit bij de behoeften en verwachtingen van de Heemstedse bevolking.**

Voorstel

We gaan in 2016 een cultuurenquête houden onder de Heemstedse inwoners.

Natuurlijk vinden we het ook van belang om de mening van jongeren te horen over het cultuuraanbod in Heemstede. Voor een deel zullen we dat vernemen via partijen in het Cultureel Platform Heemstede. Daarnaast zullen we via de Klankbordgroep Jeugd - die op korte termijn in samenwerking met het basisonderwijs weer wordt opgezet en die gericht is op allerlei (gemeentelijke) onderwerpen die de belevingswereld van jongeren raken - ook het onderwerp cultuur agenderen.

HOOFDSTUK 3 CULTUUREDUCATIE

In dit hoofdstuk gaan we in op de derde pijler van het gemeentelijk cultuurbeleid: de cultuureducatie. Onder cultuureducatie verstaan we in deze nota zowel kunst- als erfgoededucatie.

In het onderstaande geven we aan op welke manieren we de cultuureducatie willen bevorderen. En hoe we ook hiermee een bijdrage willen leveren aan de cultuurbeleving van onze inwoners. We doen dit aanvullend op de educatieve aspecten die impliciet onderdeel uitmaken van het vorige hoofdstuk (cultuurparticipatie).

Aparte aandacht schenken we hierbij aan de jeugd. We willen de leefwereld van jeugdigen verrijken door hen in aanraking te brengen met cultuur én met de variëteit en geschiedenis van hun eigen omgeving.

3.1 Informatieverstrekking en voorlichting over cultureel erfgoed

Behouden en beschermen is tot op zekere hoogte een doel op zich. Dit hebben we beschreven in hoofdstuk 1. Maar we bewaren ook om iets te weeg te brengen: we willen met het behoud van ons cultureel erfgoed een bijdrage leveren aan de cultuurbeleving van onze huidige én toekomstige inwoners. Een goede informatieverstrekking en voorlichting aan de Heemstedse inwoners kan bijdragen aan de bevordering van het cultuurhistorisch besef én aan het besef dat het een belangrijke maatschappelijke waarde vertegenwoordigt waar aandacht aan moet worden gegeven. Daarom blijven we de komende periode publiciteit geven over ons cultureel erfgoed. En waar mogelijk intensiveren we dat. We zien dit als een onderdeel van onze inzet op het vlak van cultuureducatie. In het volgende geven we aan op welke wijzen we dat willen gaan doen.

Tentoonstellingen

Met de vorige cultuurnota is besloten om het cultureel erfgoed in Heemstede onderwerp te laten zijn van een regelmatig te organiseren tentoonstelling in de burgerzaal van het raadhuis. Ter bevordering van het cultuurhistorisch besef van de inwoners van Heemstede gaan we dit continueren en intensiveren: we streven naar een jaarlijkse tentoonstelling. We zullen hierbij de medewerking vragen van de Historische Vereniging Heemstede-Bennebroek, de Cultuurcompagnie Noord-Holland en het Noord-Hollands Archief. Ook zien we hier kansen - zowel inhoudelijk als qua locatie - voor een verbinding met het onderwijs en de Bibliotheek Zuid-Kennemerland. En met andere instellingen op het gebied van cultuur.

Ook zullen we via de mediakanalen die we tot onze beschikking hebben de inwoners van Heemstede nadere informatie verstrekken over de cultuurhistorie van de gemeente. Zo zullen we informatie over de (gemeentelijke) monumenten op heldere wijze op de gemeentelijke website aanbieden.

Informatie over de Cultuurcompagnie Noord-Holland

De Cultuurcompagnie Noord-Holland adviseert de gemeente op het gebied van cultuur en archeologie.

Naast het organiseren van tentoonstellingen biedt de Cultuurcompagnie ondersteuning aan gemeenten in de vorm van advisering door een senior-archeoloog.

Voorstel

We zorgen ervoor dat er jaarlijks een tentoonstelling over het cultureel erfgoed plaatsvindt.

Voorstel

We informeren via de mediakanalen die we tot onze beschikking hebben de inwoners over de cultuurhistorie van onze gemeente.

Routes

Eén van de resultaten van de vorige cultuurnota was een fietsroute en een wandelroute langs de Heemstedse historische buitenplaatsen en andere monumenten. Aanvullend was een puzzeltocht voor kinderen gemaakt. Gebleken is dat deze routes voor veel inwoners (en voor het onderwijs) een aantrekkelijke educatieve kennismaking met het historische erfgoed van onze gemeente zijn. We zullen de routes daarom actualiseren.

Voorstel

We gaan de fietsroute en de wandelroute (inclusief puzzeltocht voor kinderen) langs landgoederen en monumenten actualiseren.

Foto-bijlage monumenten

Bij de vorige cultuurnota was een losse bijlage gevoegd, met een foto-overzicht van de rijks-, provinciale- en gemeentelijke monumenten in Heemstede. We gaan deze in 2016 actualiseren.

Voorstel

We gaan de fotobijlage over de monumenten in Heemstede van de vorige cultuurnota in 2016 actualiseren.

Lokale omroep

Gemeenten hebben op grond van de Mediawet een rol bij de financiering en de borging van de representativiteit en de evenwichtigheid van de programmering. Voor Heemstede vervult Haarlem105 de functie van lokale omroep.

Een lokale omroep houdt burgers geïnformeerd over en betrokken bij de eigen leefomgeving. De programmering dient gericht te zijn op een breed publiek en te voorzien in onder andere de culturele behoeften van de lokale bevolking. We zullen met de omroep overleggen over de mogelijkheden om in de programmering aandacht te schenken aan de speerpunten van het (cultuur)beleid van de gemeente, zoals de bevordering van het cultuurhistorisch besef. Uiteraard staat de redactionele onafhankelijkheid van de omroep daarbij voorop. Ook zullen we Haarlem105 vragen (nog) meer samen te werken met culturele instellingen en de bibliotheek, onder andere voor wat betreft de informatievoorziening over het culturele aanbod.

Voorstel

We zullen met Haarlem 105 overleggen over de mogelijkheden om in de programmering aandacht te schenken aan de speerpunten van het (cultuur)beleid van de gemeente. We gaan Haarlem105 vragen (nog) meer samen te werken met culturele instellingen en de bibliotheek, onder andere voor wat betreft de informatievoorziening over het culturele aanbod.

Open Monumentendag

Een belangrijke rol bij het bevorderen van het cultuurhistorisch besef is weggelegd voor de eigenaren van monumenten zélf. Een unieke gelegenheid om de krachten hierin te bundelen is deelname aan de Open Monumentendag. De afgelopen jaren was de Open Monumentendag in Heemstede veelal beperkt tot het openstellen van enkele monumenten. In verband met de gewenste voorlichting over het cultureel erfgoed aan de inwoners van Heemstede - en uiteraard ook aan overige geïnteresseerden - willen we een ruimere invulling van de Open Monumentendagen faciliteren. Hiervoor gaan we naast de Historische Vereniging Heemstede-Bennebroek ook de monumenteneigenaren benaderen. Bijvoorbeeld om te bezien op welke wijze we een Open Huizen Route langs monumenten kunnen realiseren. Natuurlijk hebben we hier zelf ook een rol als eigenaar van monumenten: we gaan deze betrekken bij de invulling van de Open Monumentendagen. En ook hierbij gaan we stimuleren dat verbindingen met andere culturele uitingen en andere beleidsvelden gemaakt worden.

Voorstel

We gaan een ruimere invulling geven aan de Open Monumentendag. We betrekken hierbij actief de monumenten die we zelf in eigendom hebben. We stimuleren dat bij de invulling van Open Monumentendag verbindingen met andere culturele uitingen en andere beleidsvelden worden gemaakt.

Stichting Kastelen, Buitenplaatsen en Landgoederen

Op dit moment is informatie over kastelen, buitenplaatsen en landgoederen versnipperd. De Stichting Kastelen, Buitenplaatsen en Landgoederen gaat door middel van een digitale portaal relevante kennis, contacten en nieuwe inzichten over kastelen, buitenplaatsen en landgoederen bundelen en toegankelijk maken voor een in dit erfgoed geïnteresseerd breed publiek. Inmiddels zijn verschillende gemeenten aangesloten.

Ook wij vinden het van groot belang dat deze relevante informatie op één punt geraadpleegd kan worden door een breed publiek én voor de toekomst kan worden veiliggesteld. Verder kan de informatie betrokken worden bij de invulling van de eerder genoemde Open Monumentendagen. Daarom zullen we dit initiatief per 2016 ondersteunen.

Voorstel

We sluiten per 2016 aan bij de inzet van de Stichting Kastelen, Buitenplaatsen en Landgoederen om het inzicht over kastelen, buitenplaatsen en landgoederen te bundelen en digitaal toegankelijk te maken voor een breed publiek.

Mobiele Game Buitenplaatsen

We onderkennen het belang van digitale toepassingen bij de ontsluiting van cultuurhistorische informatie. We willen samenwerkingsprojecten ten behoeve hiervan stimuleren en sturen gericht aan op de inzet van digitale en mobiele media ten behoeve van publieksbereik.

We vinden het van belang kinderen op een laagdrempelige, educatieve manier te laten kennismaken met de cultuurhistorie in onze gemeente. Digitale toepassingen maken dit bij uitstek mogelijk. De regionale pilot “Mobiele Game Buitenplaatsen”⁸ - onderdeel van het programma Buitenplaatsen in Beeld van de Cultuurcompagnie Noord-Holland - ontsluit de buitenplaatsen van Kennemerland op een kindvriendelijke en interactieve wijze. Het doel van het project is om via een mobiele game voor smartphones locaties en hun geschiedenis interessant te maken voor de doelgroep (6-12 jarigen). Deze game kan op de buitenplaats zelf gespeeld worden; elke buitenplaats krijgt een eigen game. Op deze manier worden jeugdigen gestimuleerd om zoveel mogelijk buitenplaatsen te bezoeken. Op een spannende en verhalende manier worden de buitenplaatsen toegankelijk voor kinderen van 6-12 jaar.

Wij hebben in 2015 de pilot “Mobiele Game Buitenplaatsen” ondersteund. Op dit moment is de game “Sabotage op Leyduin” beschikbaar. Dit wordt uitgebreid met games over de buitenplaatsen Paviljoen Welgelegen in Haarlem, Groenendaal in Heemstede en Beeckestijn In Velsen-Zuid én Groenendaal in Heemstede. Inmiddels zijn de eerste gesprekken met onder andere de Historische Vereniging Heemstede-Bennebroek gevoerd over de input voor de mobiele game over Groenendaal. We zullen na realisatie de Mobiele game over Groenendaal breed onder de aandacht brengen van de doelgroep.

Historische buitenplaatsen: publieksbezoek

Een deel van de Heemstedse historische buitenplaatsen staat open voor publiek. Voorbeelden hiervan zijn De Hartekamp, Huis te Manpad (op afspraak) en Groenendaal.

In verband met het 100-jarig bestaan in 2013 van het wandelbos Groenendaal hebben we met diverse partijen een symposium georganiseerd over de toekomst van het wandelbos. In het vervolg is in 2015 het Beheerplan Wandelbos Groenendaal - onderdeel uit van de historische buitenplaats (rijksmonument) Groenendaal – verschenen. Eén van de thema’s van dit Beheerplan is de cultuurhistorie. En één van de doelstellingen van het plan is om de beleving van de cultuurhistorische waarde van het bos te behouden, te versterken en te ontwikkelen. We vinden dit een goed voorbeeld van de manier waarop verbinding is gevonden tussen het beheer van ruimte en het behoud, de versterking van de cultuurhistorie en de inzet gericht op cultuureducatie. En dit in samenwerking met partijen zoals de Historische Vereniging Heemstede Bennebroek en gericht op de gebruikers, de inwoners. De Historische Vereniging Heemstede Bennebroek is van plan als vervolg op hierboven genoemde mobiele game voor kinderen, wandel-apps (voor alle leeftijdsgroepen) voor Groenendaal te ontwikkelen.

Algemene begraafplaats Heemstede

De Algemene Begraafplaats aan de Herfstlaan in Heemstede is in 1828 ontworpen door de bekende landschapsarchitect J.D. Zocher. De gebouwen, met de status van gemeentelijk monument, zijn belangrijk in het oeuvre van de architect J.Th.J. Cuypers. In hoofdstuk 1 hebben we gewezen op vier grafobjecten die als

⁸ De ontwikkelaars (Cooking Fox) hebben de European Creative Challenge Award gewonnen (prijs voor bijzondere projecten die de creatieve industrie én de wereld van cultureel erfgoed samenbrengen).

gemeentelijk monument zijn aangewezen en zijn we ingegaan op de grafstenentuin die op de begraafplaats is aangelegd.

Het bovenstaande maakt ook de Algemene Begraafplaats Heemstede vanuit cultuurhistorisch oogpunt interessant voor publiek. Er is een wandelroute uitgezet om meer aandacht te geven aan de cultuurhistorische waarde van de locatie. Dit in samenhang met het aangrenzende Groenendaal. De routebeschrijvingen worden ingeleid met een korte beschrijving van de geschiedenis. Tussen de aanwijzingen voor de route wordt steeds informatie over de bezienswaardigheden gegeven.

Hierboven zijn we ingegaan op het Beheerplan Wandelbos Groenendaal. We denken dat een vergelijkbare insteek/een vergelijkbare visie ook een bijdrage kan leveren aan het behoud en de versterking van de cultuurhistorie van de Algemene Begraafplaats Heemstede. De begraafplaats is, in tegenstelling tot Groenendaal, weliswaar geen rijksmonument, wel zien we mogelijkheden om ook hier, in nauwe samenwerking met organisaties, vrijwilligers en onderwijs, de beleving van het cultuurhistorische karakter te vergroten en bestaande waarden te behouden. En dit zichtbaar te maken voor het publiek, zodat het bijdraagt aan het cultuurhistorisch besef. We zullen in 2016 de nadere uitwerking hiervan ter hand nemen.

Voorstel

We zorgen in 2016 voor een Visie op het behoud en de versterking van de cultuurhistorie op de Algemene Begraafplaats Heemstede.

3.2 Informatieverstrekking en voorlichting over beeldende kunst

De tentoonstellingen die we faciliteren in de Burgerzaal en de publiekshal hebben tevens een educatief aspect. Daarnaast hebben we in hoofdstuk 2 gewezen op de beeldende kunst in de openbare ruimte. Aanvullend gaan we het volgende doen.

Wandelroute beeldende kunst

Op grond van de vorige cultuurnota hebben we een wandelroute (inclusief een puzzeltocht voor kinderen) ontwikkeld, waarbij deze beeldende kunst in Heemstede centraal staat. Deze route wordt digitaal via de website van de gemeente. We gaan deze route de komende periode actualiseren.

Voorstel

In de eerste helft van 2016 actualiseren we de wandelroute langs de beeldende kunst in de openbare ruimte.

Foto-bijlage beeldende kunst

Bij de vorige cultuurnota was een losse bijlage gevoegd met een foto-overzicht van de kunstwerken in de openbare buitenruimte. We gaan deze bijlage in 2016 actualiseren.

Voorstel

In de eerste helft van 2016 presenteren we een geactualiseerde bijlage met een foto-overzicht van de beeldende kunst in de openbare ruimte.

3.3 Cultuuraanbod onderwijs

De voorstellen die we in de vorige paragrafen hebben genoemd zijn gericht op alle Heemstedse inwoners, ook de jeugd. Aanvullend speelt het onderwijs een belangrijke rol op het gebied van cultuureducatie.

Cultuureducatie op scholen is een uitstekend middel om kinderen al op jonge leeftijd kennis te laten maken met alle mogelijke cultuuruitingen. En hiermee een bijdrage te leveren aan hun cultuurbeleving.

3.3.1 Voortgezet onderwijs

In het voortgezet onderwijs maakt cultuur onderwijs onder de noemer Culturele Kunstzinnige Vorming (CKV) vast onderdeel uit van het lespakket. Hierbij is een onderscheid aangebracht tussen vakken beeldende vorming, muziek, dans en drama. Binnen het vak CKV vindt cultuurbezoek plaats. Hiervoor stelt het rijk aan de scholen

middelen beschikbaar in de vorm van cultuurbonnen. De Stichting Cultureel Jongeren Paspoort zorgt voor de verdeling onder de scholen en voor de aanmelding van culturele organisaties die CKV-bonnen accepteren. In het algemeen kan worden gesteld dat het voortgezet onderwijs goed is toegerust.

3.3.2 Basisonderwijs

Het basisonderwijs omvat expressieactiviteiten. Hierbij wordt in elk geval aandacht besteed aan tekenen, muziek en handvaardigheid. Deze vakken worden gegeven door de leerkracht.

In verhouding tot het voortgezet onderwijs is cultuureducatie op de basisschool minder verankerd. Ook hebben basisscholen - in verhouding tot het voortgezet onderwijs - minder budget ter beschikking om kinderen in contact te brengen met diverse cultuuruitingen. We vinden het van belang dat alle Heemstedse basisschoolleerlingen in aanraking komen met diverse vormen van cultuur. Juist in het basisonderwijs kan immers de basis worden gelegd voor cultuurhistorisch besef en voor cultuurparticipatie op volwassenen leeftijd. We zien het als onze rol hiervoor - samen met de scholen zelf - randvoorwaarden te scheppen.

3.3.2.1 Muziekonderwijs basisscholen

We verstrekken op grond van de Verordening Financiële en Materiële Gelijkstelling op dit moment aan alle Heemstedse basisscholen op basis van hun leerlingenaantallen een bijdrage voor muzikale vorming. De scholen hebben op hun verzoek voor wat betreft de concrete inzet van deze middelen keuzevrijheid. Er kan worden gekozen voor korte cursussen, educatieve concerten, workshops per instrument, instrumentele lessen of het begeleiden van een schoolkoor of schoolorkest.

De activiteiten op het vlak van muziekonderwijs op scholen dragen in belangrijke mate bij aan het leggen van een basis voor muzikale vorming. De komende periode willen we deze inzet continueren. Hiernaast zullen we in samenwerking met de amateuristische kunstverenigingen en het onderwijs bezien of er andere, aanvullende, mogelijkheden zijn om jeugdigen in contact te brengen met muziek.

Voorstel

We blijven de basisscholen ondersteunen om muzikale vorming te kunnen bieden. Dit doen we conform het gestelde in de nota Subsidiebeleid 2016 t/m 2019. We zullen tevens samen met de amateuristische kunstverenigingen en het onderwijs bezien of er andere, aanvullende, mogelijkheden zijn om jeugdigen in contact te brengen met muziek.

3.3.2.2 Cultuurmenu

We vinden het van belang dat de basisschoolleerlingen, naast muzikale vorming, ook in aanraking komen met andere vormen van kunst en cultuur. Daarom willen we het Cultuurmenu van de Stichting Hart op de basisscholen continueren. Via dit aanbod kunnen (2.650) leerlingen kennismaken met verschillende culturele disciplines.

Recent is door Stichting Hart een enquête gehouden onder de 10 Heemstedse basisscholen. Hiervan hebben 7 scholen gereageerd. Het Cultuurmenu wordt met een 7.9 beoordeeld. Alle scholen vinden het belangrijk dat er genoeg keuzemogelijkheden zijn voor eigen inbreng in het menu. Daarnaast zijn de scholen van mening dat het cultuurmenu de kwaliteit van het cultuuronderwijs binnen de school verbetert. Een sterk punt van het cultuurmenu is volgens de scholen tevens dat de leerlingen kennis kunnen maken met verschillende disciplines en kunstenaars.

We blijven de inzet van het Cultuurmenu de komende periode ondersteunen. Dit doen we conform het gestelde in de nota Subsidiebeleid 2016 t/m 2019. Verder zullen we nagaan welke aanvullende inzet vanuit het lokale cultuuraanbod mogelijk is. Ook hierbij zien de partijen die deel hebben genomen aan de Klankbordgroep Cultuur veel kansen voor verbinding.

Voorstel

We continueren de ondersteuning van het Cultuurmenu. Dit doen we conform het gestelde in de nota Subsidiebeleid 2016 t/m 2019. We zullen nagaan welke aanvullende inzet vanuit het lokale cultuuraanbod mogelijk is.

3.3.2.3 Educatie archeologisch erfgoed

Via de Verordening Incidentele subsidies archeologie bieden we op dit moment de mogelijkheid om ondersteuning te bieden aan lokaal educatieve activiteiten op het gebied van archeologie. De komende periode willen we deze mogelijkheid blijven bieden. Zoals opgenomen in de nota Subsidiebeleid 2016 t/m 2019 verlagen we het hiervoor beschikbare jaarlijkse budget van € 3.500 naar € 1.500. Hiermee sluiten we aan bij het daadwerkelijke gebruik van dit budget de afgelopen jaren.

Voorstel

We continueren de ondersteuning van lokaal educatieve activiteiten op het vlak archeologie en stellen hiervoor € 1.500 per jaar beschikbaar.

3.4 Informatie over Heemstedenaren

Door de jaren heen hebben er verschillende bekende Nederlanders in Heemstede gewoond. Denk hierbij aan de componist/schilder G.H.G. Von Brucken Fock en Adriaan Pauw. De komende tijd zal onderzocht worden hoe we hier informatie over kunnen delen. En daarmee kunnen bijdragen aan het cultuur-historisch besef van jeugdigen (én volwassenen).

De Bibliotheek in Heemstede, onderdeel van de Bibliotheek Zuid-Kennemerland, is een veel bezochte culturele instelling. Ruim 9.000 leden (34% van de inwoners is lid) lenen jaarlijks bijna 200.000 materialen. Maar de Bibliotheek is uiteraard meer dan een collectie materialen. Vanuit de wettelijke taak wordt een brede bijdrage aan de samenleving geleverd: bijvoorbeeld door het lezen te stimuleren, een bijdrage te geven aan taalontwikkeling of door een platform te bieden om kennis te delen of te inspireren. Ook wordt bijgedragen aan de ontwikkeling van digitale vaardigheden van inwoners.

De bibliotheek is een laagdrempelige voorziening waar Heemsteedse inwoners elkaar kunnen ontmoeten. En een voorziening waar al veel samenwerking plaatsvindt. Bijvoorbeeld met het onderwijs, de Historische Vereniging Heemstede Bennebroek, het welzijnswerk, het ouderenwerk en met zorgaanbieders. Er is hiermee samenwerking op het vlak van cultuur - hier komen de 3 pijlers van ons beleid cultuurbehoud, cultuurparticipatie en cultuureducatie samen - maar ook met andere beleidsvelden.

4.1 Bibliotheekwerk per 2015

De inzet van de Bibliotheek Zuid-Kennemerland sluit aan bij de uitgangspunten van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorziening (Wsob), die per 1 januari 2015 in werking is getreden. In genoemde wet is geformuleerd welke vijf functies een openbare Bibliotheek heeft (Wettelijke verplichting). De 3 pijlers van het Heemsteedse cultuurbeleid zijn hierin terug te vinden.

- Ter beschikking stellen van kennis en informatie (cultuurbehoud)
- Bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie (cultuureducatie)
- Bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur (cultuureducatie)
- Organiseren van ontmoeting en debat (cultuurparticipatie)
- Laten kennismaken met kunst en cultuur (cultuurbehoud)

Ook regelt deze wet de digitalisering van de openbare Bibliotheek. Dit wordt centraal belegd bij de Koninklijke Bibliotheek (KB). Naast deze taak krijgt de KB een algemene coördinerende rol

4.2 Verbinding vanuit de bibliotheek

De Bibliotheek wil de verbinding met partners op het gebied van cultuur én van het sociaal domein versterken en ziet het Cultureel Platform Heemstede (paragraaf 2.7) als uitgelezen kans om daar invulling aan te geven. Daarnaast wordt die kans natuurlijk geboden via het traject om te komen tot een multifunctionele invulling van de bibliotheek-accommodatie. We zien dit als grote mogelijkheid om onze ambitie om het aanbod van ons voorzieningenniveau via verbinding te versterken.

4.2.1 Multifunctionele bibliotheek-accommodatie

Met de komst van de nieuwe gemeentelijke taken - én de nieuwe doelgroepen - binnen het sociaal domein is het realiseren van een transformatie binnen dit domein van groot belang. In dit verband willen we meer samenhang en samenwerking in het gehele voorzieningenaanbod realiseren (cultuur, zorg, welzijn, arbeid). Het laten aanbieden van een integraal voorzieningenaanbod vanuit één locatie werkt hierbij faciliterend, inspirerend (in de vorm van kruisbestuiving), en kostenbesparend. Hier wordt, conform besluitvorming hierover, op dit moment uitvoering aangegeven met de bibliotheekaccommodatie (Julianaplein 1). De bibliotheek is bij uitstek een laagdrempelige accommodatie waar veel inwoners makkelijk naar toe gaan. Het is tevens gelegen op een centrale locatie in de gemeente én is van een dermate grote omvang (waarbij tevens sprake is van buitenruimte) dat multifunctionele inzet mogelijk is.

We streven hierbij naar een verbinding van verschillende terreinen: cultuur, werk, zorg, welzijn (ouderenwerk, jeugd- en jongerenwerk, sociaal cultureel werk, maatschappelijk werk, vrijwilligerswerk), educatie en

Informatie Bibliotheek Zuid-Kennemerland

De Bibliotheek Zuid-Kennemerland heeft, naast de vestiging in Heemstede, vestigingen in Haarlem, Bloemendaal, Zandvoort, Haarlemmerliede & Spaarnwoude en Hillegom. In totaal is sprake van 13 vestigingen.

Informatie vestiging Heemstede (2014)

- Aantal bezoekers: 130.000
- Aantal leden: 9.000
- Aard van de collectie:
 - Fysieke collectie: 39.400
 - Digitale collectie: landelijk e-book portal (van 5.000 titels in 2014 naar 25.000 in 2016)
 - Poëzie-app
 - Vakantiebieb-app
 - Luisterbieb-app

kinderopvang. Tevens willen we huisvesting bieden aan de politie. Met daarbij een belangrijke rol voor de ontmoetingsruimte (lunchroom/grand-café) voor bezoekers en deelnemende partijen.

Op deze wijze wordt een accommodatie gerealiseerd waar synergie tussen partijen vanuit verschillende achtergronden plaatsvindt. En waar de aansluiting van cultuur met het brede welzijnsterrein en het onderwijsveld vorm kan krijgen. Tevens zorgen we voor een vermaatschappelijking van de zorg door deze midden in de samenleving te plaatsen én realiseren we participatie en ontmoeting in een laagdrempelige en toegankelijke accommodatie. Op deze wijze wordt een innovatief integraal voorzieningenaanbod vormgegeven. De participanten bieden tevens een aanbod dat in totaliteit geschikt is voor verschillende levensfasen en doelgroepen. Gezinsleden van verschillende leeftijden kunnen (intergenerationeel) gebruik maken van de diverse voorzieningen. Ook vullen de voorzieningen elkaar aan. Het jaar 2016 gebruiken we voor afspraken met partijen (over gebruik ruimte én aanbod) en voor de aanpassing van de locatie. Met het doel om per januari 2017 operationeel te zijn.

HOOFDSTUK 5 SAMENVATTING, PLANNING EN FINANCIEN

5.1 Samenvatting beleidsvoorstellen

In het onderstaande overzicht treft u de in deze nota opgenomen beleidsvoorstellen samengevat aan.

Paragraaf	Voorstel
Inleiding	Wij stellen voor het beleid dat in deze nota is neergelegd en de uitvoering daarvan na 2 jaar te evalueren
1.1.3	Wij bezien in 2016 of de gemeentelijke monumentenlijst uitbreiding behoeft; we richten ons hierbij op mogelijke lacunes
1.1.3	Per 2016 continueren we de financiële ondersteuning voor het behoud/herstel van gemeentelijke monumenten
1.2	We zorgen in 2016 voor een nieuwe selectie van grafstenen die - in de toekomst - in aanmerking kunnen komen voor plaatsing in de gemeentelijke grafstenentuin. We dragen zorg voor het onderhoud van de grafstenentuin.
1.3.2	Per 2016 continueren we de ondersteuning van de Cultuurcompagnie Noord-Holland met betrekking tot de inzet van een seniorarcheoloog. We doen dit via de aanschaf van een strippenkaart.
1.4	We passen de Erfgoedverordening Heemstede aan, zodat sprake is van aansluiting bij de nieuwe Erfgoedwet/Omgevingswet.
1.6	We organiseren - met ondersteuning van de Cultuurcompagnie Noord-Holland - elke 2 jaar een informatiebijeenkomst voor eigenaren van rijks- en provinciale monumenten. Ook eigenaren van gemeentelijke monumenten bieden we voorlichting en informatie.
2.1	We continueren het faciliteren van de organisatie van het podiumaanbod in Heemstede. We richten ons daarbij op een goed en gevarieerd, laagdrempelig aanbod, gericht op een breed publiek. Ook blijven we de activiteiten van de Heemstedse Kunstkring ondersteunen. Dit doen we conform het gestelde in de nota Subsidiebeleid 2016 t/m 2019
2.3.1	We continueren het faciliteren van de Kunstlijn via het beschikbaar stellen van de Burgerzaal
2.3.1	We continueren de mogelijkheid voor het houden van tentoonstellingen in de Burgerzaal en de Publiekshal in het raadhuis. We onderzoeken de tentoonstellingsmogelijkheden in andere gemeentelijke locaties
2.3.2	We gaan bezien of – en zo ja onder welke voorwaarden – we onze collectie van G.H.G. Von Brucken Fock kunnen onderbrengen bij de Stichting Von Brucken Fock. We doen dit in afstemming met het Frans Hals Museum
2.4	We blijven de activiteiten van de verenigingen voor amateuristische kunstbeoefening ondersteunen. De wijze waarop en de criteria aan de hand waarvan we dat gaan doen werken we uit in de nota Subsidiebeleid 2016 t/m 2019
2.6	We zullen de komende periode - in afstemming met jongeren zelf - nagaan op welke wijze de cultuurparticipatie van jongeren verder bevorderd kan worden. We denken hierbij aan een jaarlijkse evenementenkalender en/of aan het uitreiken van een jaarlijkse cultuurprijs. We zullen dit afstemmen met de regiogemeenten.
2.7	We gaan een Cultureel Platform Heemstede organiseren. We gaan na op welke wijze we een brede activiteitenkalender op het vlak van cultuur vorm kunnen geven.
2.8	We gaan in 2016 een cultuurenquête houden onder de Heemstedse inwoners.
3.1	We zorgen ervoor dat er jaarlijks een tentoonstelling over het cultureel erfgoed plaatsvindt. We informeren via de mediakanalen die we tot onze beschikking hebben de inwoners over de cultuurhistorie van onze gemeente
3.1	We informeren via de mediakanalen die we tot onze beschikking hebben de inwoners over de cultuurhistorie van onze gemeente.
3.1	We gaan de fiets- en wandelroute (inclusief puzzeltocht voor kinderen) langs landgoederen en monumenten actualiseren
3.1	We gaan de fotobijlage over de monumenten in Heemstede van de vorige cultuurnota in 2016 actualiseren
3.1	We zullen met Haarlem105 overleggen over de mogelijkheden om in de programmering aandacht te schenken aan de speerpunten van het (cultuur)beleid van de gemeente. We gaan Haarlem105 vragen (nog) meer samen te werken met culturele instellingen en de bibliotheek, onder andere voor wat betreft de informatievoorziening over het culturele aanbod.
3.1	We gaan een ruimere invulling geven aan de Open Monumentendag. We betrekken hierbij actief de monumenten die we zelf in eigendom hebben. We stimuleren dat bij de invulling van Open Monumentendag verbindingen met andere culturele uitingen en andere beleidsvelden worden gemaakt
3.1	We sluiten per 2016 aan bij de inzet van de Stichting Kastelen, Buitenplaatsen en Landgoederen om het inzicht over kastelen, buitenplaatsen en landgoederen te bundelen en digitaal toegankelijk te maken voor een breed publiek
3.1	We zorgen voor een Visie op het behoud en de versterking van de cultuurhistorie op de Algemene Begraafplaats Heemstede
3.2	In de eerste helft van 2016 actualiseren we de wandelroute langs de beeldende kunst in de openbare ruimte.
3.2	In de eerste helft van 2016 presenteren we een geactualiseerde bijlage met een foto-overzicht van de beeldende kunst in de openbare ruimte
3.3.2.2	We blijven de basisscholen ondersteunen om muzikale vorming te kunnen bieden. De wijze waarop en de criteria aan de hand waarvan we dat gaan doen werken we uit in de nota Subsidiebeleid 2016 t/m 2019. We zullen tevens samen met de amateuristische kunstverenigingen en het onderwijs bezien of er andere, aanvullende, mogelijkheden zijn om jeugdigen in contact te brengen met muziek..
3.3.2.2	We continueren de ondersteuning van het Cultuurmenu. De wijze waarop en de criteria aan de hand waarvan we dat gaan doen werken we uit in de nota Subsidiebeleid 2016 t/m 2019. We zullen nagaan welke aanvullende inzet vanuit het lokale culturaanbod mogelijk is.
3.3.2.3	We continueren de ondersteuning van lokaal educatieve activiteiten op het vlak van archeologie. We doen dit conform het gestelde in de Nota Subsidiebeleid 2016 t/m 2019.

5.2 Planning werkzaamheden 2016

In onderstaand overzicht treft u een planning aan in 2016 van de voorstellen die in deze Cultuurnota zijn benoemd. Dit aanvullend op de werkzaamheden die in 2016 worden gecontinueerd.

Planning 2016	Werkzaamheden Cultuurnota		
Eerste helft 2016	Vorm geven Cultureel Platform Heemstede		
	Actualiseren van fiets- en wandelroute langs monumenten		
	Actualiseren fotobijlage monumenten in Heemstede		
	Actualiseren fotobijlage beeldende kunst in Heemstede		
	Onderzoek tentoonstellingsmogelijkheden andere locaties		
	Aansluiting bij inzet Stichting Kastelen, Buitenplaatsen en Landgoederen		
	Onderzoek hoe we een activiteitenkalender op het vlak van cultuur kunnen vormgeven		
	Onderzoek hoe we cultuurparticipatie van jongeren verder kunnen bevorderen (inclusief afstemming met regiogemeenten)		
	Uitwerking subsidiebeleid 2016 t/m 2019		
	Actualiseren van wandelroute langs beeldende kunst		
	Cultuur enquête uitzetten		
	In overleg treden met Haarlem 105 over mogelijkheden informatie Heemsteedse cultuurbeleid binnen de programmering		
	Bezien toekomst gemeentelijke collectie Von Brucken Fock		
	Nagaan op welke wijze de cultuurparticipatie van jongeren verder bevorderd kan worden		
	Afspraken beheersvorm, verhuur, gebruik ruimten, verbinding aanbod bibliotheek		
	Start uitwerking Visie behoud cultuurhistorie Algemene Begraafplaats		
	Tweede helft 2016	Onderzoek uitbreiding i.v.m. lacunes gemeentelijke monumentenlijst	
Aanpassing Erfgoedverordening			
Informatiebijeenkomst eigenaren rijks- en provinciale monumenten			
Tentoonstelling archeologisch erfgoed			
Ruimer invulling geven aan Open Monumentendag			
Verbouw bibliotheek			

5.3 Financiën

Bij deze actualisering van het cultuurbeleid hanteren we het uitgangspunt dat het nieuwe beleid uitgevoerd wordt binnen het huidige gemeentelijke cultuurbudget. In het onderstaande treft u het financiële kader per 2016 aan. Hierbij is de aansluiting met de Nota Subsidiebeleid 2016 t/m 2019 van belang. In ons nieuwe subsidiebeleid stimuleren we het leggen van verbindingen. We beoordelen hierbij de maatschappelijke bijdrage van instellingen. Dit betekent dat we subsidieverstrekingen zullen continueren indien en voor zover aan de voorwaarden, c.q. verplichtingen wordt voldaan.

Naast het specifiek te benoemen budget is voor kunst en cultuur is sprake van het faciliteren van activiteiten door de gemeente, via bijvoorbeeld het beschikbaar stellen van ruimte. Ook die huidige inzet treft u in het onderstaande aan. En, tot slot, is sprake van gesubsidieerde inzet door instellingen op het vlak van welzijnswerk. Dit maakt onderdeel uit van de (brede) afspraken binnen de betreffende budgetsubsidies.

Financieel overzicht	Onderdeel	Financiële ondersteuning 2015 (afgerond)	Financiële ondersteuning per 2016 (afgerond)	Facilitaire ondersteuning	Opmerkingen
Cultuurbehoud	Monumenten	€ 15.000	€ 15.000		
	Archeologie (bestuurslastenvergoeding)	€ 5.000	€ 5.000		Wettelijke verplichting
	Incidentele subsidies educatie archeologie	€ 3.500	€ 1.500		
	Onderhoud Grafstenentuin	n.v.t.	€ 2.000		
				Beschikbaar stellen archiefruimte HVHB Beschikbaar stellen vergaderruimte Faciliteren Algemene Ledenvergadering (Burgerzaal)	
Cultuurparticipatie	Podiumaanbod Heemstede	€ 100.000	€ 100.000		
	Amateuristische kunstbeoefening	€ 19.000	€ 19.000		
	Beeldende kunst	€ 750	€ 750	Beschikbaar stellen Raadhuis voor tentoonstellingen (inclusief verzorging opening)	
	Heemstedse Kunstkring	€ 1.800	€ 1.800		
	Lokale Omroep	€ 10.500	€ 10.500		Wettelijke verplichting
	Reserve 1%-regeling	€ 35.000	€ 35.000		Incidentele middelen
Cultuureducatie					
	Muziekonderwijs	€ 51.000	€ 51.000		
	Cultuurmenu	€ 20.500	€ 20.500		
	Cultuurcompagnie	€ 1.000	€ 1.000		
Bibliotheek	Subsidie bibliotheekwerk	€ 600.500	€ 600.500	Eigenaarskosten accommodatie	
	Subsidie voor huurkosten	€ 133.000	€ 133.000		
	Huurinkomsten	€ 133.000	€ 133.000		
Regionale inzet	Bevrijdingspop en musea	€ 2.000	€ 2.000		
Overige	Cultuurparticipatie vanuit welzijnswerk/ouderenwerk				Onderdeel van de betreffende budgetsubsidiering

BIJLAGE 1 DEELNEMENDE PARTIJEN KLANKBORDGROEP CULTUUR

Klankbordgroep Cultuur: samenstelling	
1.	Stichting Podia Heemstede
2.	Historische Vereniging Heemstede-Bennebroek
3.	Bibliotheek Zuid-Kennemerland
4.	Harmonie St. Michael*
5.	Voorwegkoor
6.	Heemsteeds Philharmonisch Orkest*
7.	Stichting Heemsteedse Kunstkring
8.	Stichting Kunstbeurs Heemstede
9.	College Hageveld
10.	Jacobaschool
11.	Stichting CASCA
	* Genoemde verenigingen vertegenwoordigden tevens het Symfonisch Blaasorkest.

BIJLAGE 2 GESCHIEDENIS EN BODEMARCHIEF VAN HEEMSTEDEN

Archeologische vindplaatsen, historische landschappen en monumentale gebouwen vertellen ons over ons verleden. Samen vormen ze onze cultuurhistorie. In het gebied dat wij nu kennen als Zuid-Kennemerland leven al duizenden jaren mensen. In het onderstaande geven we een kort overzicht van de geschiedenis van Heemstede

Iedere (archeologische) periode heeft zijn eigen kenmerken en verschijningsvormen. Figuur 2.1 geeft een overzicht van de namen en tijdsduur van de verschillende perioden.

Steentijd

De oudste sporen van bewoning in (de omgeving van) Heemstede zijn nauw verbonden met de landschappelijke ontwikkeling van het Hollandse kustgebied.

Na de laatste IJstijd, zo'n tienduizend jaar geleden, steeg de zeespiegel door het afsmelten van de ijskappen, waardoor Noord- en Zuid-Holland grotendeels deel uitmaakten van de Noordzee.

Toen de zeespiegelstijging circa zesduizend jaar geleden afnam, ontstonden er door de aanvoer van zand geleidelijk lange smalle zandbanken, evenwijdig aan de huidige kustlijn. Deze zandbanken worden ook wel **strandwallen** genoemd. Op deze strandwallen vond duinvorming plaats.

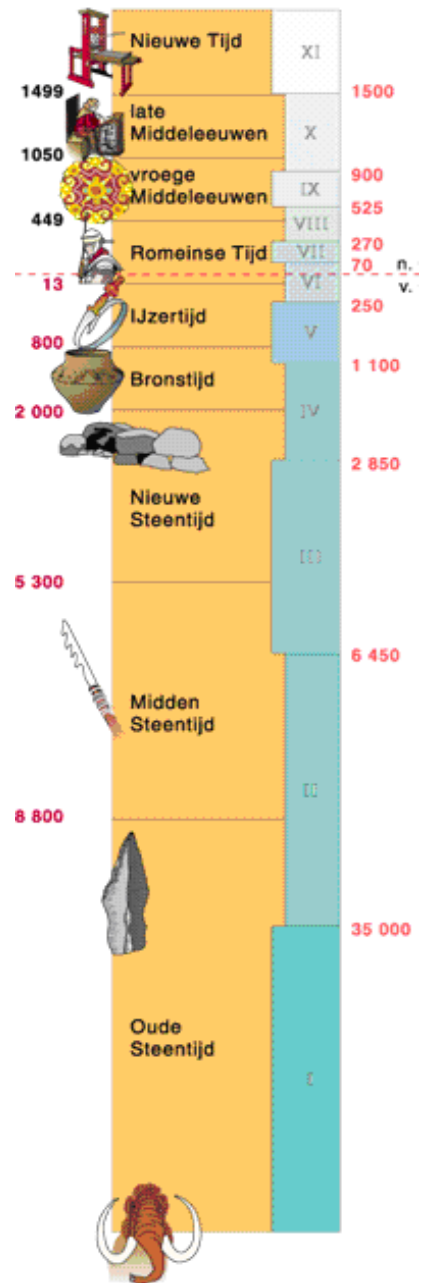
In de perioden waarin de opbouw van de strandwallen stagneerde, ontstond een lage strandvlakte tussen de strandwal en de zee. Als de zandaanvoer in een volgende periode weer toenam, ontstond weer een nieuwe strandwal. Zo breidde de kust zich in westwaartse richting uit en ontstond een landschap met afwisselend hoger en lager gelegen zandstroken. Tussen de strandwallen waren lager gelegen, nattere, strandvlakten gelegen: hier ontstond veenvorming. Veenrivierviertjes, zoals het Spaarne, zorgden voor de afwatering.

De strandwallen zijn in de regio gevormd tussen 5600 en 4600 jaar geleden. Eén van de oudste strandwallen, ongeveer 5200 jaar geleden ontstaan, loopt van Heemstede naar Spaarnwoude en is in het zuiden op zijn breedst en wordt naar het noorden steeds smaller.

Op enkele plaatsen in de kuststreek zijn sporen aangetroffen die aantonen dat de strandwallen en de duinen al vrij snel na de vorming door de mens in gebruik zijn genomen. Het waren de eerste bewoonbare plaatsen in het Nederlandse kustgebied. De prehistorische bewoners van de strandwallen leefden hier overigens niet permanent: ze kwamen hier uitsluitend in het zomerseizoen. Ze leefden van het verzamelen van voedsel (begroeiing op de strandwallen zorgde voor appel, braam, hazelaar en meidoorn) en van de jacht, waarbij stenen werktuigen werden gebruikt. Door de ligging kon er tevens gevist worden.

Duidelijk is dat er in de Nieuwe Steentijd al mensen in deze regio leefden. De oudste archeologische vondst uit de omgeving (huidige grondgebied van Haarlem), een vuistbijl van bruin kwartsiet, stamt uit circa 3600 voor Christus (figuur 2.2).

Fig.2.1 Tijdsbalkperiode

Uit deze vroegste bewoningsperiode zijn uit Heemstede geen sporen bekend. Het feit dat er geen archeologische waarnemingen zijn gedaan - onder andere als gevolg van de beperkte hoeveelheid onderzoek tot nu toe - betekent uiteraard niet dat er geen archeologische waarden aanwezig, dan wel te verwachten zijn.

Fig.2.2. kwartsietbijl, ca 3600 v. Chr, Haarlem

Bronstijd en IJzertijd

Heel geleidelijk schakelde men in de Bronstijd (2000-800 voor Christus) over op landbouw en veeteelt. Het gebied van de strandwallen werd vanaf die tijd permanent bewoond. Ploegsporen, werktuigen en aardewerk getuigen in de regio van de leefwijze van deze vroege boeren. In het begin leverde de landbouw alleen nog niet genoeg op. Jagen, vissen en verzamelen bleven tot het midden van de Bronstijd nodig. Zo ook het gebruik van stenen werktuigen.

Hiervan getuigt de vondst van een pijlpunt uit het begin van de Bronstijd gevonden in een tuin van een huis aan de Glipperdreef (figuur 2.3).

Fig. 2.3. pijlpunt uit de Bronstijd gevonden in een tuin van een huis aan de Glipperdreef

Door de overgang op de landbouw ontstond er behoefte aan goede grond. Er werden hekken, hagen en greppels aangelegd om het landeigendom te accentueren en de rechten op het land controleerbaar te maken. In de Bronstijd ontstonden paden tussen de verschillende met elkaar in contact staande woonplaatsen. Hoogstwaarschijnlijk zijn in onze regio de strandwallen voor dit doel gebruikt.

Uit de Bronstijd en IJzertijd (800-13 voor Christus) zijn in de regio meer bewoningssporen aanwezig dan uit de Steentijd. Ook in Heemstede. Zo zijn op het terrein van Hageveld bij opgravingen in 2005 sporen uit de zowel de Brons- als IJzertijd aangetroffen (scherven). Daarnaast is er bijvoorbeeld in 1987 in het bos van Groenendaal achter de Algemene begraafplaats een zeldzame mantelspeld (spiraalfibula) uit de IJzertijd gevonden.

Romeinse tijd

De Romeinen hebben sinds 13 voor Christus (keizer Augustus) verscheidene pogingen ondernomen om het noorden van het huidige Nederland te veroveren. Dit is niet gelukt: na diverse nederlagen staakte keizer Claudius in 47 na Christus de pogingen om het gebied boven de Rijn te veroveren; de Rijn werd onderdeel van de formele grens (Limes) van het Romeinse rijk. Wel ontstonden er intensieve handelscontacten van de Romeinen met Noord-Nederland. Er zijn aanwijzingen dat er destijds in onze regio - met name de omgeving van Heemstede en Haarlem - sprake was van (boeren) nederzettingen. Tijdens een verkennend archeologisch onderzoek in het kader van nieuwbouwplannen op het landgoed Hagenduin werd een deels verstoorde cultuurlaag aangeboord met ijzerslakken, grote hoeveelheden houtskool en delen van een ovenwand. Deze vondsten duiden op ijzerproductie en vermoedelijk een nederzetting uit de late IJzertijd/Romeinse Tijd. Zeer bijzonder zijn de vondsten die in 1958 op Hageveld zijn gedaan. Deze vondsten bestaan, naast het gebruikelijke inheemse aardewerk, uit scherven van luxe geïmporteerde serviesgoed, het zogenaamde terra sigillata. De meest bijzondere vondst is een aardewerken inktpotje.

De Romeinen introduceerden in ons land aardewerk dat op de draaischijf was vervaardigd. Hoewel de inheemse bevolking hier te lande nog lange tijd handgevoemd, inheems aardewerk bleef produceren, werd het op de

draaischijf vervaardigde, Romeinse steeds populairder. Het verdrong het inheemse aardewerk op den duur volkomen.

Middeleeuwen

In de 3^e en 4^e eeuw na Christus lijkt er sprake van een breuk in de bewoningsgeschiedenis van onze regio. Dit als gevolg van politieke onrust (de Grote volksverhuizing) en klimatologische veranderingen in het gebied (vernatting). Sporen uit de periode sinds de Romeinse tijd tot en met de Karolingische tijd (8^e eeuw) zijn vooralsnog in Heemstede niet aangetroffen. Dit geldt overigens voor de hele regio. Uit historische bronnen kan wel worden afgeleid dat er rondom Haarlem sprake moet zijn geweest van bewoning. Over de omvang hiervan is echter niets bekend.

Bekend is wel dat er in de loop van de Vroege middeleeuwen (449-1050 na Christus) sprake is geweest van bewoning van het kustgebied van Zuid-Kennemerland. En dat de oostelijke rand van de strandwallen bewoond werd. Het bouwland uit die tijd, in dit gebied "geest" genoemd, was gelegen op de strandwallen. Er zijn uit deze periode echter geen archeologische sporen bekend.

Wel zijn er bewoningssporen uit de Late Middeleeuwen (1050 tot 1500 na Chr.) bekend. Heemstede maakte in de Late Middeleeuwen deel uit van het Haarlemmerambacht, dat was gelegen tussen de zee en het Haarlemmermeer. De grens werd verder gevormd door - het huidige - Zuid-Holland en Velsen. Haarlem was tot 1245 het hoofddorp van dit uitgestrekte gebied. In dat jaar werd door graaf Willem II van Holland aan Haarlem stadsrecht verleend. De overige nederzettingen van het gebied, waaronder Heemstede, werden in de jaren na de stadswording van Haarlem zelfstandige ambachtsheerlijkheden (bestuurs- en rechtskringen). Deze verschillende heerlijkheden werden in de loop van de 13^e eeuw door de graaf van Holland aan zijn leenmannen in leen uitgegeven.

De heerlijkheid Heemstede wordt voor het eerst vermeld in een akte uit 1284. Omstreeks deze tijd is het door graaf Floris V in leen gegeven aan een lid van het adellijke geslacht Van Hoijlede (later Van Heemstede genaamd), een geslacht dat oorspronkelijk afkomstig was uit Vlaardingen. Deze leenheer vestigde zich rond 1290 in een voor hem gebouwd kasteel aan het Spaarne. Het terrein van het kasteel is nog altijd bekend als Het Oude Slot. Door archeologisch onderzoek van het Oude Slot zijn verschillende bouwfases onderkend. Daarnaast zijn grote hoeveelheden gebruiksvoorwerpen gevonden. De fundamenten van het oorspronkelijke kasteel zijn ondergronds bewaard. Het Oude Slot heeft de rijks-monumentale status. Dit is mede gebaseerd op het grote archeologische belang van deze fundamenten.

Het oorspronkelijke grondgebied van de ambachtsheerlijkheid besloeg een veel groter oppervlak dan het huidige Heemstede. Aan de Noordzijde strekte het zich uit tot ver in het huidige Haarlem. Bij de stadsuitbreiding van 1428 werd de zuidelijke grens van Haarlem verlegd tot aan de Haarlemmerhout. Hoewel de naam anders doet vermoeden, behoorde dit bos tot de heerlijkheid Heemstede. Tot 1653 liep de zuidelijke grens van Heemstede tot aan het huidige Hillegom: Bennebroek maakte dus oorspronkelijk deel uit van de heerlijkheid Heemstede.

In de middeleeuwen werd de noord-zuid verbinding gevormd door de nu nog bestaande Herenweg. Vermoedelijk was het van oorsprong een smal pad, dat pas in de 14^e eeuw gebruikt werd voor doorgaand verkeer. Vrachtrijderij ontstond op deze weg uit de verplichting van de Heemstedenaren om de leden van het Hollands grafelijk huis (gevestigd te Haarlem) en hun vrachten te vervoeren. Aangezien daardoor continu wagens en paarden voor dat doel beschikbaar moesten zijn, ging men zich ook in het algemeen met particulier vervoer bezig houden. Hiernaast vormde onder andere het Manpad een doorgaande weg (naar het westen). Een al te weidse voorstelling moeten we ons overigens niet maken van dit Manpad: het was oorspronkelijk een gewoon voetpad dat door het bos liep. Het Manpad is de plek waar volgens de overlevering Witte van Haemstede in 1304 de opdringende Vlamingen versloeg⁹.

⁹ Hiernaast is het Manpad volgens overlevering het strijdtoneel geweest van de veldslag die leidde tot de val van Haarlem tijdens de Tachtigjarige Oorlog (8 juli 1573). Bewijs van het daadwerkelijk plaatsvinden van deze veldslagen is overigens niet aanwezig.

Ook de wegen binnen de ambachtsheerlijkheid waren oorspronkelijk slechts gering in aantal: onder andere de Achterweg, de Voorweg en de Hoflaan. Dit geringe aantal wegen is de voornaamste reden van de eigenaardige structuur die Heemstede had: de verschillende buurtschappen, kernen, waren nauwelijks met elkaar verbonden. Naast kernen die bestonden uit agrarische gemeenschappen, ontstonden er geleidelijk verschillende buurtschappen in het noorden van Heemstede. Om de stedelijke accijnzen van Haarlem te ontlopen vestigden tal van neringdoenden zich juist buiten de Haarlemse stadsgrenzen. Het buurtschap "Heemstede" - rond het huidige Wilhelminaplein - werd beschouwd als de hoofdkern of het "dorp" van de heerlijkheid. Op het Wilhelminaplein verrees in 1345 een kerk.

Heemstede kende in de Late Middeleeuwen naast Het Oude Slot nog een kasteel: Berkenrode. De oudste bronnen maken in 1284 melding van de "camp" (akker) Berkenrode. De naam Berkenrode geeft aan dat er sprake was van een, door het rooien van bomen (berken) bebouwbaar gemaakt stuk land. Wat hiermee is gebeurd, is niet bekend. Pas in 1451 werd er melding gemaakt van het huis, dat bekend is van afbeeldingen en een kasteelachtig uiterlijk vertoont. Het bevond zich op de plek waar nu de grote vijver ligt en werd met een slotgracht omgeven. Tot 1797 zou hier in verschillende gedaantes het huis Berkenrode hebben gestaan. Tijdens opgravingen zijn er restanten van teruggevonden. Het landgoed Berkenrode heeft de rijks monumentale status: de resten van het middeleeuwse kasteel zijn hierbij van groot archeologisch belang.

Bij een recente opgraving op het terrein van Hageveld is er nog meer bewoning vanuit de Late Middeleeuwen aangetoond. Een deel van het 15^e-eeuwse Bernardijnenklooster "Porta Coeli" is opgegraven. Diverse opmerkelijke vondsten zijn er bij deze opgraving aangetroffen, waaronder een grote hoeveelheid botresten en bijzonder versierd zilveren boekbeslag.

Nieuwe Tijd

Vanaf de Middeleeuwen komen steeds meer secundaire bronnen beschikbaar waarmee het verleden gereconstrueerd kan worden: kronieken, registers, verslagen, prenten en kaartmateriaal. In de Nieuwe Tijd ontwikkelde Heemstede zich steeds verder. Er ontstonden op de strandwallen in de heerlijkheid Heemstede noord-zuidlopende nederzettingen. Langs de wegen die langs de rand van de strandwallen lagen, zoals de Herenweg, verzezen hofsteden en herbergen.

De "Heren van Heemstede"

Heemstede ging vanaf de 14e eeuw door schulden van opeenvolgende Heemstedse heren in verschillende handen over. In december 1620 werd de heerlijkheid Heemstede (inclusief het in vervallen toestand verkerende Oude Slot) aangekocht door de Amsterdamse koopman Adriaan Pauw, die rijk geworden was door de handel op Oost-Indië. Pauw liet het kasteel grondig herstellen en verfraaien, met als resultaat dat de middeleeuwse burcht werd omgebouwd tot een renaissancistisch bouwwerk, dat waardig was om vorstelijke personen te kunnen herbergen.

Tevens gaf hij opdracht voor de bouw van de huidige protestantse kerk aan het Wilhelminaplein, gebouwd op de fundamenten van het eerdere kerk van 1345. Deze kerk had de Tachtigjarige Oorlog niet overleefd. Pauw stichtte tevens een school, waardoor Heemstede de oudste basisschool - op de oorspronkelijke locatie - van Nederland heeft: de Voorwegschool. Na het overlijden van Pauw in 1653 werden Heemstede en Bennebroek gescheiden: zoon Gerard kreeg Heemstede en diens jongere broer Adriaan jr. werd ambachtsheer van Bennebroek.

De ambachtsheerlijkheid (en het slot) bleven generaties in bezit van de familie Pauw, totdat Heemstede in 1793 werd verkocht aan Johanna Maria Dutry. Toen zij vrouwe van Heemstede was maakte de Franse Revolutie geleidelijk een eind aan de ambachtsheerlijkheden. In de volgende periode kwam er een gemeentebestuur met burgemeester. Na haar overlijden is het in verval geraakte slot in 1808 verkocht en gesloopt. Slechts enkele gebouwen, waaronder het koetshuis, het poortgebouw, de duivenpoort en de Vredesbrug bleven behouden.

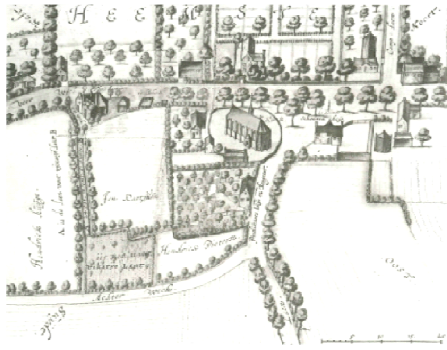

Fig. 2.4 Heemstede rondom het Wilhelminaplein in 1627. Tekening van Balthazar Florisz

Buitenplaatsen

Vanaf de 17de eeuw ontstonden er met name aan weerszijden van de Herenweg buitenplaatsen, zoals de Hartekamp, het huis te Manpad en Ipenrode. De eigenaren - veelal kooplied, bankiers en vermogende regenten uit Amsterdam en Haarlem - lieten de buitenplaatsen aanleggen om enkele maanden in het jaar in een natuurlijke omgeving te kunnen doorbrengen. Vele Heemstedenaren vonden, als tuinlieden, koetsiers, palfreniers of huisknechten, werk op deze buitenplaatsen.

Blekerijen

Een belangrijke bron van inkomsten, typerend voor de duinstreek, was het afgraven van zand. Voor de uitbreidingen van Amsterdam, Leiden en Haarlem werd zand afgevoerd uit Heemstede. Om het zand te vervoeren werden diverse vaarten aangelegd, zoals de Blekersvaart en de Heerenzandvaart. Deze vaarten zorgden er tevens voor dat Heemstede minder geïsoleerd kwam te liggen. De Haarlemmer Trekvaart (ook wel Leidse Vaart genoemd) is, in tegenstelling tot de genoemde zandvaarten, gegraven voor het vervoer per trekvaart.

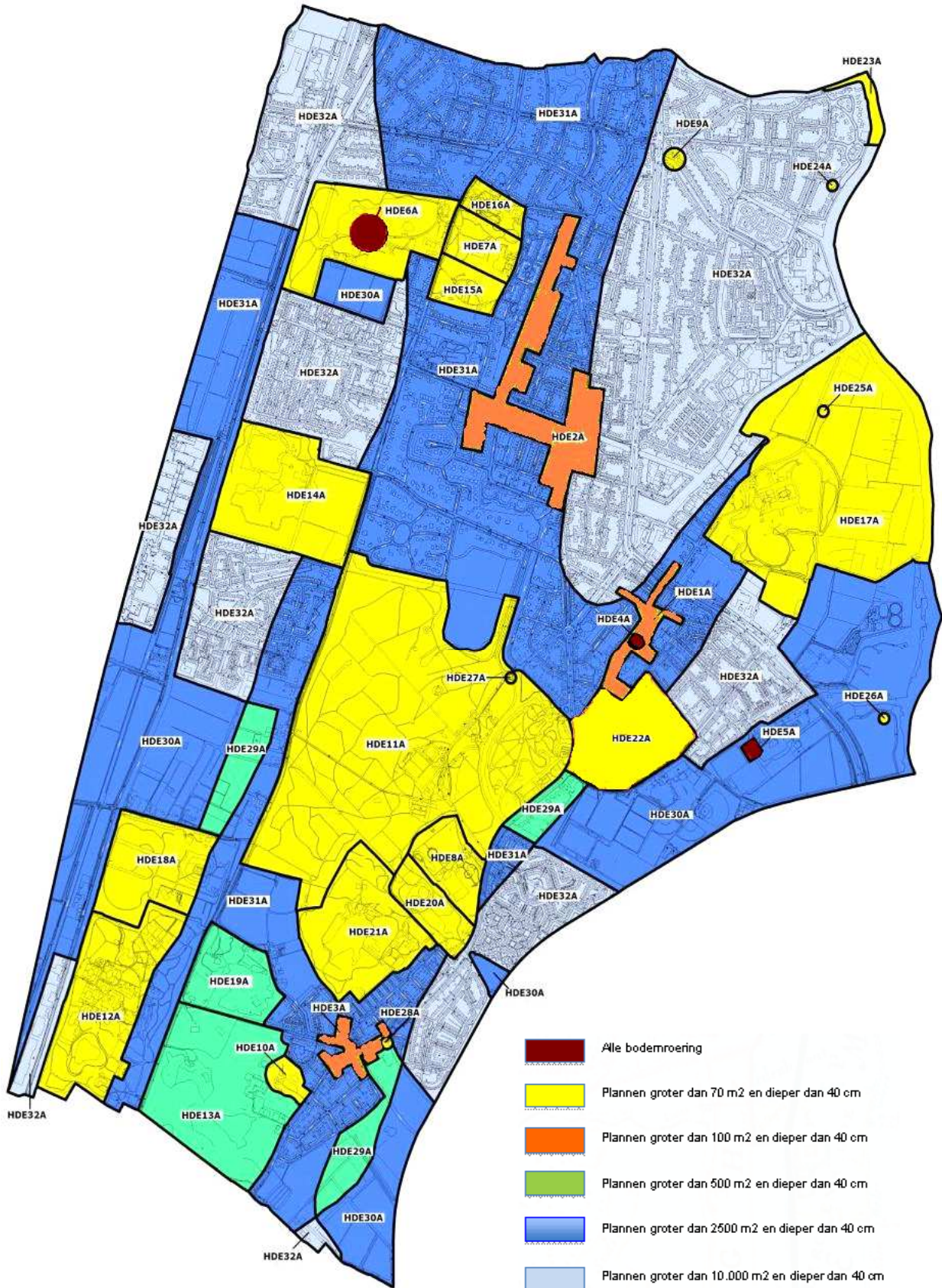
De grootste bron van inkomsten vormden in de periode van en na de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) de blekerijen. Veel bewoners uit de Zuidelijke Nederlanden trokken naar het noorden en vestigden zich in grote getale rond Haarlem. Van oudsher geschoold in de bleektechniek, vormde de aanwezigheid van zuiver water (duinwater), wind en zon voor hen aanleiding tot het stichten van diverse lijnwaad-, garen- en kleeblekerijen. De blekersbedrijven werden gevestigd op de afgegraven zandgronden en maakten gebruik van de zandvaarten: zo werd Amsterdamse, Haarlemse en Leidse vuile was naar Heemstede vervoerd. Als gevolg van de snelle toename van de blekerijen (in 1628 waren er al 28) steeg het inwonertal van Heemstede enorm: in de periode tussen 1514 en 1632 had Heemstede 300 á 400 inwoners, in 1651 telde de heerlijkheid circa 1400 zielen. Er was in korte tijd een groei van de beroepsbevolking van circa 900 personen (voornamelijk vrouwen). In de omgeving van de blekerijen ontstonden nieuwe buurtschappen, zoals het buurtschap Crayenest aan de Gasthuiszandvaart (nu de Crayenestervaart).

Na 1850 ging als gevolg van de droogmaking van het Haarlemmermeer - en het stoppen van de doorstroming - de kwaliteit van het water achteruit. Van het blekersbedrijf bleven na 1850 alleen de kledingblekerijen (wasserijen) bestaan: hieruit ontwikkelden zich stoomwasserijen aan weerszijden van de Blekersvaart. Van deze wasserijen zijn enkele restanten bewaard gebleven.

Belangrijker voor Heemstede werd de bloembollencultuur die rond 1800 in de omgeving van Haarlem tot bloei was gekomen. In de daarop volgende periode werden steeds meer velden die oorspronkelijk in gebruik waren voor het bleken in gebruik genomen voor het telen van bloembollen. Tot het begin van de 20^e eeuw waren buitenplaatsen, enkele historische kernen, blekerijen en tuinderijen de belangrijkste elementen waaruit het landschap van Heemstede bestond.

Tussen 1900 en 1940 verstedelijkte het gebied al grotendeels. Na de Tweede Wereldoorlog zette deze verstedelijking zich voort.

A. Archeologische waardenkaart Heemstede

- Alle bodemroering
- Plannen groter dan 70 m2 en dieper dan 40 cm
- Plannen groter dan 100 m2 en dieper dan 40 cm
- Plannen groter dan 500 m2 en dieper dan 40 cm
- Plannen groter dan 2500 m2 en dieper dan 40 cm
- Plannen groter dan 10.000 m2 en dieper dan 40 cm

B. Toelichting waardenkaart

- 1 Het regime “alle bodemroering” is, in afwijking op artikel 42a van de Monumentenwet, opgenomen, omdat in deze gebieden bijzondere archeologische waarden zijn aangetoond of in sterke mate zijn te verwachten.
- 2 Het regime “plannen groter dan 70 m² én dieper dan 40 cm” is, in afwijking op artikel 42a van de Monumentenwet opgenomen, omdat het in deze gebieden gaat om molens, buitenplaatsen of landgoederen op de strandwal en een galgenveld buiten de strandwal. Rondom buitenplaatsen is de grond over het algemeen onverstoord waardoor mogelijke archeologische waarden intact zijn gebleven. De landgoederen op de strandwal zijn ook van groot belang, omdat vroegere bewoning hier veelal plaatsvond. Ook deze gebieden zijn in de meeste gevallen onverstoord. Tevens zijn er in deze gebieden archeologische waarden aangetoond.
- 3 Het regime “plannen groter dan 100 m² én dieper dan 40 cm” is opgenomen, omdat het hierbij gaat om dorpskernen op de strandwal. Deze gebieden zijn van belang, omdat bewoning in deze gebieden al in het verre verleden aanwezig was.
- 4 Het regime “plannen groter dan 500 m² én dieper dan 40 cm” is opgenomen voor gebieden die op de strandwal liggen en onverstoord zijn, maar waarbij er geen archeologische waarden bekend zijn.
- 5 Het regime “plannen groter dan 2.500 m² én dieper dan 40 cm” is opgenomen, voor gebieden die weliswaar op de strandwal liggen, maar in het recente verleden al verstoord zijn. Tevens zijn er geen archeologische waarden in deze gebieden bekend.
- 6 Het regime “plannen groter dan 10.000 m² én dieper dan 40 cm” is opgenomen voor gebieden die recent verstoord zijn én niet op de strandwal liggen. Tevens zijn er geen archeologische waarden in deze gebieden bekend.

C. Beschrijving waardenkaart

Historische dorpskern en/of bewoningsconcentratie (HDE1A t/m HDE3A)

Beschrijving

De huidige gemeente Heemstede heeft zich niet ontwikkeld vanuit een centrale dorpskern, maar vanuit meerdere bewoningsconcentraties die in de loop van de tijd aan elkaar zijn vastgegroeid. De drie bewoningsconcentraties bestaan uit Heemstede, de Zandvaarterbuurt en De Glip. De begrenzing van deze kernen is gebaseerd op de bebouwingsoppervlakte rond het midden van de 19^e eeuw. Daar waar noodzakelijk zijn deze grenzen met behulp van de kadastrale minuut uit 1811-1832 nader gepreciseerd.

Waardebepaling

De historische kernen Heemstede, de Zandvaarterbuurt en De Glip zijn aangeduid als gebied van hoge archeologische waarde. Archeologische waarnemingen en opgravingen in verschillende gemeenten in Noord-Holland hebben aangetoond dat historische stads- en dorpskernen vrijwel overal belangrijke archeologische waarden bevatten, behalve daar waar de bodem in de 20^e eeuw is verstoord. De te verwachten archeologische sporen bevinden zich vaak reeds binnen enkele decimeters onder de oppervlakte en bestaan concreet uit fundamente van huizen, ophogingen, afvalkuilen, waterputten, beerputten, slootvullingen, gebruiksvoorwerpen en gereedschappen.

Vrijstellingsgrens

Bij grondroerende werkzaamheden in plannen met een oppervlakte van 70 m² of groter en een diepte van 40 cm of dieper dient rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van archeologische waarden. Plannen die niet aan deze criteria voldoen zijn vrijgesteld van de archeologische onderzoeksplicht. Voor een deelgebied (het kerkterrein) binnen de historische kern van Heemstede geldt een andere vrijstellingsgrens en is een afzonderlijke gebiedsbeschrijving opgesteld.

Kerkterrein met kerk en kerkhof (HDE4A)

Beschrijving

Binnen de historische kern van Heemstede bevindt zich een middeleeuws kerkterrein. De (nog bestaande) kerk is gebouwd in 1623-1625 op restanten van een ten tijde van het Beleg van Haarlem in 1573 geruïneerde 14^e-eeuwse kapel.

Waardebepaling

Het terrein is een gebied van hoge archeologische waarde. Het kerkgebouw zelf is aangewezen als Rijksmonument. Het is goed mogelijk dat zich in de ondergrond nog restanten bevinden van de uit schriftelijke bronnen bekende 14^e-eeuwse kapel. Het is

daarnaast niet ondenkbaar dat de kapel een voorloper heeft gekend, aangezien bewoning hier vermoedelijk al in de 11^e eeuw hier aanwezig was. Voorts zijn op het kerkterrein nog sporen van grafrituelen en grafbestel aan te treffen.

Vrijstellingsgrens

Bij alle niet reguliere grondroerende werkzaamheden¹⁰ in de bodem van de kerkterreinen moet rekening worden gehouden met de aanwezigheid van archeologische waarden, ook bij grondroerende werkzaamheden tijdens restauratiewerk.

Kasteelterreinen (HDE5A en HDE6A)

Beschrijving

Heemstede is in het bezit van twee kasteelterreinen: Slot Heemstede en Berkenrode. Slot Heemstede is gebouwd aan het einde van de 13^e eeuw door de Heren van Heemstede. De locatie is gelegen aan de monding van de Zuider Buiten Spaarne op een uitloper van de strandwal. Berkenrode is van latere datum. Dit kasteel is in de 15^e eeuw gebouwd op de strandvlakte langs de Herenweg. Later is op dit terrein sprake van een buitenplaats.

Waardebepaling

Kasteel Berkenrode wordt aangeduid als gebied van hoge archeologische waarde. Slot Heemstede wordt van zeer hoge archeologische waarde geacht. Archeologisch onderzoek op beide terreinen heeft aangetoond dat zich in de ondergrond nog restanten van het kasteel bevinden. Voorts kunnen in de ondergrond ook bijvoorbeeld ophogingslagen, (afval)kuilen en gebruiksvorwerpen aanwezig zijn.

Vrijstellingsgrens

Slot Heemstede en Berkenrode: bij alle grondroerende werkzaamheden dient rekening dient te worden gehouden met de aanwezigheid van archeologische waarden.

Buitenplaatsen (HDE8A t/m HDE12A, HDE14A t/m HDE18A, HDE20A en HDE22A)

Beschrijving

De buitenplaatsen in Heemstede zijn talrijk en ontwikkelden zich voornamelijk langs de Herenweg en de Binnenweg. Een buitenplaats kan worden omschreven als een deftig plattelandshuis, geliefd bij de welgestelde bevolking als (tijdelijk) onderkomen om het stadse leven te ontvluchten. Buitenplaatsen kennen vaak hun oorsprong in de 16^e eeuw, waarbij een al bestaand boerenbedrijf werd verbouwd tot een (klein) landhuis. Pas in een later stadium werd dan eventueel een nieuw huis gebouwd waardoor de oorspronkelijk aanwezige boerderij verdween. Aan het einde van de 18^e en het begin van de 19^e eeuw werden door de afnemende welvaart veel landgoederen verlaten en raakten zodoende in verval.

Waardebepaling

In de bodem kunnen zich, met name waar deze nog niet zo sterk verstoord is, archeologisch relevante resten van buitenplaatsen en boerderijen bevinden. Deze zullen voornamelijk bestaan uit fundamente van hoofd- en bijgebouwen, gebruiksvorwerpen, voormalige vijvers, grachten en waterlopen en sporen van tuinaanleg (bij buitenplaatsen). Zij leveren informatie over de ruimtelijke, bouwkundige en tuin-architectonische ontwikkeling van de buitenplaatsen en het dagelijks leven van bewoners en personeel.

Daarnaast bieden de bewaard gebleven landgoederen van de buitenplaatsen in archeologisch opzicht een bijzondere conserverende werking voor onder meer prehistorische bewoningssporen. De bodemverstoring is op de terreinen die enkele eeuwen geleden als landgoed zijn ingericht immers doorgaans gering geweest. De eventueel aanwezige archeologische sporen zijn hierdoor waarschijnlijk goed bewaard gebleven.

Vrijstellingsgrens

Bij grondroerende werkzaamheden in plannen met een oppervlakte van 70 m² of groter en een diepte van 40 cm of dieper dient rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van archeologische waarden. Plannen die niet aan deze criteria voldoen zijn vrijgesteld van de archeologische onderzoekplicht. Een uitzonderlijke positie vormen de buitenplaatsen Bronstee en Meer en Bos. Beide bevinden zich namelijk in de bebouwde kom. Bronstee is inmiddels verdwenen, maar de kans bestaat dat hiervan nog restanten in de bodem aanwezig zijn. Het voormalige Meer en Bos is voor een belangrijk deel nog bewaard gebleven, zowel de bebouwing als de tuinaanleg..

¹⁰ Het begraven wordt op de begraafplaatsen die nog in gebruik zijn tot de reguliere werkzaamheden gerekend.

Galgenveld (HDE23A)

Beschrijving

Historisch kaartmateriaal laat vanaf de 17e eeuw in de omgeving van de huidige J.H. Weisenbruchweg de aanwezigheid van een galgenveld of 'gerecht' zien. Ook op de topografische kaart van 1894-1923 wordt de benaming 'Het Galgeveld' nog gebruikt. Doorgaans bestaat een galgenveld uit één of meerdere galgen met daaronder een put waarin de stoffelijke resten vielen nadat ze door weer en wind waren verteerd. Soms werden op het galgenveld ook hoofden op staken en lichaamsdelen op raden tentoongesteld.

Waardebepaling

In de bodem kunnen zich, met name waar deze nog niet zo sterk verstoord is, archeologisch relevante resten bevinden. Deze resten kunnen bestaan uit onderdelen die behoren tot de karakteristieken van het voormalige galgenveld zoals sporen van een galgconstructie, maar ook een galgenput met daarin menselijke overblijfselen.

Vrijstellingsgrens

Bij grondroerende werkzaamheden in plannen met een oppervlakte van 70 m² of groter en een diepte van 40 cm of dieper dient rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van archeologische waarden. Plannen die niet aan deze criteria voldoen zijn vrijgesteld van de archeologische onderzoekplicht.

Molenplaatsen (HDE24A t/m HDE28A)

Beschrijving

Op een aantal plaatsen in de gemeente Heemstede zijn windmolens aanwezig geweest. Uit onderzoek van historische kaarten in het kader van deze nota zijn vijf plaatsen aangetroffen waarop in het verleden molens hebben gestaan. Het molentje van Groenendaal en de Molen van Höcker/De Nachtegaal zijn nog zichtbaar.

Waardebepaling

In de bodem kunnen zich, met name waar deze nog niet zo sterk verstoord is, archeologisch relevante resten van de molens en eventuele bijgebouwen bevinden. Deze zullen voornamelijk bestaan uit funderingsspooren van gebouwen, gereedschappen en gebruiksvoorwerpen. Ook waar de molen nog aanwezig is kunnen zich in de ondergrond sporen bevinden die bijvoorbeeld wijzen op een voorganger of van inmiddels verdwenen bijgebouwen.

Vrijstellingsgrens

Bij grondroerende werkzaamheden in plannen met een oppervlakte van 70 m² of groter en een diepte van 40 cm of dieper dient rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van archeologische waarden. Plannen die niet aan deze criteria voldoen zijn vrijgesteld van de archeologische onderzoekplicht.

Overig onbebouwd gebied op de strandwal (HDE7A, HDE13A, HDE19A, en HDE29A)

Beschrijving

Dit gebied betreft het gebied buiten de bebouwde kom van Heemstede, ter hoogte van de strandwal, waar vooralsnog geen bekende archeologische waarden zijn aangetroffen. Hiertoe worden ook de terreinen gerekend waarvan bekend is dat zij eens tot een bepaald landgoed hoorden, maar waarvan verwacht wordt dat zij niet tot nauwelijks bebouwd zijn geweest.

Waardebepaling

Dit deel van de gemeente kan archeologische waarden bevatten, maar de aard en precieze ligging daarvan is (deels) nog onbekend. Op grond van de ontbrekende bebouwing bestaat de kans dat de eventueel aanwezige archeologische waarden in de bodem bewaard zijn gebleven.

Vrijstellingsgrens

Bij grondroerende werkzaamheden in plannen met een oppervlakte van 500 m² of groter en een diepte van 40 cm of dieper dient rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van archeologische waarden. Plannen die niet aan deze criteria voldoen zijn vrijgesteld van de archeologische onderzoekplicht.

Overig onbebouwd gebied op de strandvlakte (HDE30A)

Beschrijving

Dit gebied betreft het gebied buiten de bebouwde kom van Heemstede, ter hoogte van de strandvlakte, waar vooralsnog geen bekende archeologische waarden zijn aangetroffen. Hiertoe worden ook de terreinen gerekend waarvan bekend is dat zij eens tot een bepaald landgoed hoorden, maar waarvan verwacht wordt dat zij niet tot nauwelijks bebouwd is geweest.

Waardebepaling

Dit deel van de gemeente kan archeologische waarden bevatten, maar de aard en precieze ligging daarvan is (deels) nog onbekend. Op grond van de ontbrekende bebouwing bestaat de kans dat de eventueel aanwezige archeologische waarden in de bodem bewaard zijn gebleven. Deze kans wordt iets minder groot geacht op de strandvlakte dan op de strandwal (zie vorige gebiedsbeschrijving).

Vrijstellingsgrens

Bij grondroerende werkzaamheden in plannen met een oppervlakte van 2500 m² of groter en een diepte van 40 cm of dieper dient rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van archeologische waarden. Plannen die niet aan deze criteria voldoen zijn vrijgesteld van de archeologische onderzoeksplicht.

Recent verstoord gebied op de strandwal (HDE31A)

Beschrijving

Dit gebied betreft het recent verstoorde gebied ter hoogte van de strandwal. De recente verstoring kan zijn veroorzaakt door bebouwing (tot stand gekomen in de 20^e en 21^e eeuw) of door bijvoorbeeld afgraving van de strandwalgrond.

Waardebepaling

Dit deel van de gemeente kan archeologische waarden bevatten, maar de aard en precieze ligging daarvan is (deels) nog onbekend. Op grond van de aanwezige bebouwing en andere bodemroerende activiteiten bestaat de kans dat de eventueel aanwezige archeologische waarden verstoord zijn geraakt.

Vrijstellingsgrens

Bij grondroerende werkzaamheden in plannen met een oppervlakte van 2500 m² of groter en een diepte van 40 cm of dieper dient rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van archeologische waarden. Plannen die niet aan deze criteria voldoen zijn vrijgesteld van de archeologische onderzoekplicht.

Recent verstoord gebied op de strandvlakte (HDE32A)

Beschrijving

Dit gebied betreft het recent verstoorde gebied ter hoogte van de strandvlakte. De recente verstoring is veroorzaakt door bebouwing die tot stand is gekomen in de 20^e en 21^e eeuw.

Waardebepaling

Dit deel van de gemeente kan archeologische waarden bevatten, maar de aard en precieze ligging daarvan is (deels) nog onbekend. Op grond van de aanwezige bebouwing bestaat de kans dat de eventueel aanwezige archeologische waarden verstoord zijn geraakt. Het aantreffen van archeologische waarden is iets minder waarschijnlijk op de strandvlakte dan op de strandwal (zie vorige gebiedsbeschrijving).

Vrijstellingsgrens

Bij grondroerende werkzaamheden in plannen met een oppervlakte van 10.000 m² of groter en een diepte van 40 cm of dieper dient rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van archeologische waarden. Plannen die niet aan deze criteria voldoen zijn vrijgesteld van de archeologische onderzoekplicht.

Historische bewoningsconcentratie (HDE1A t/m HDE6A)

HDE1A Historische bewoningsconcentratie Heemstede

De oorsprong van de historische bewoningsconcentratie Heemstede gaat terug tot minimaal de 11^e eeuw. Historisch kaartmateriaal laat zien dat de bewoning zich oorspronkelijk concentreerde langs de zogenoemde 'Voorwegh' en 'Achterwegh', twee noord-zuid (op de lijn van de strandwal) georiënteerde wegen. Met de komst van de Heren van Heemstede en de bouw van het slot aan het Spaarne zullen in de bewoningskern naast de gewoonlijke activiteiten veel gespecialiseerde vormen van ambacht en nijverheid zijn ontstaan die in de behoeftes van de kasteelheren konden voorzien. Aan de westzijde van de historische bewoningsconcentratie zijn in 1977 restanten van een kelder, aardewerk en menselijk botmateriaal (1500-1850) aangetroffen. Het gebied is archeologisch van hoge waarde.

HDE2A Historische bewoningsconcentratie Zandvaarterbuurt

De Zandvaarterbuurt bevindt zich ten noordwesten van de oude kern van Heemstede. Het is niet duidelijk hoe oud deze bewoningskern is. De naam suggereert dat de kern is ontstaan naar aanleiding van de zandwinningsactiviteiten die typerend waren voor de duinstreek. Voor de grootschalige stadsuitbreidingen van steden zoals Amsterdam werd in de 16^e en 17^e eeuw namelijk grote hoeveelheden zand aangevoerd uit Zuid-Kennemerland. Voor het verschepen van het zand werden vaarten aangelegd. De Zandvaarterbuurt bevond zich aan een dergelijke 'Santvaert', te zien op kaartmateriaal uit het begin van de 17^e eeuw. Na de 16^e- en 17^e-eeuwse zandwinningsactiviteiten ontwikkelde de Zandvaarterbuurt zich tot centrum van blekerijen. Dit duurde voort tot in de 20^e eeuw. Binnen de bewoningsconcentratie zijn geen archeologische waarnemingen bekend. Het gebied is archeologisch van hoge waarde.

HDE3A Historische bewoningsconcentratie De Glip

De Glip is een voormalig buurtschap ten zuiden van het historische Heemstede. Sinds 1653 maakte het onderdeel uit van de heerlijkheid Heemstede. De Glip werd ook wel de 'Princebuurt' genoemd en als zodanig al in 1580 in een akte vermeld. Over de exacte ouderdom van deze buurt is weinig bekend. De naam De Glip wordt pas vanaf de 17^e eeuw gebruikelijk. Aanvankelijk vormde De Glip de kern van Bennebroek, ook eens behorende bij de heerlijkheid Heemstede. In 1653 werd Bennebroek zelfstandig en kwam al het land ten noorden van de Swartsenburgerlaan - waaronder De Glip - bij Heemstede. In 2004 zijn tijdens een inventariserend onderzoek zand- en turfwinningkuilen en een greppel aangetroffen, respectievelijk te dateren in de 20^e en 18^e eeuw. Het gebied is archeologisch van hoge waarde.

HDE4A Kerkerrein centrum Heemstede

De kerk van Heemstede kent een laatmiddeleeuwse oorsprong. Bekend is dat al in de 14e eeuw aan de Achterweg een kapel werd gebouwd. Nadat deze werd verwoest, is op dezelfde plek een kerk gebouwd. Tegenwoordig bevindt zich hier nog steeds de in 1623 gebouwde één-beukige dorpskerk. In 1652 is de kerk vergroot met een zijbeuk, het zogenoemde Noorderkruispand. Vanwege de zeer hoge bouwhistorische waarde is het gebouw aangewezen als Rijksmonument. Op het terrein zijn geen archeologische waarnemingen bekend. Wel is ten noordwesten van de kerk in het verleden menselijk botmateriaal aangetroffen (zie HDE1A). Het gebied is archeologisch van hoge waarde.

HDE5A Het Oude Slot

Het Oude Slot is vermoedelijk gebouwd tussen 1280 en 1290. Vervolgens is het kasteel een aantal malen verwoest (in 1393, 1404 en 1426) en wederom opgebouwd. Het oorspronkelijke kasteel bestond uit drie vleugels rond een binnenplein. Aan de zuidzijde bevond zich geen bebouwing. In 1810 is het kasteel afgebroken. De contouren van het slot zijn nog goed waarneembaar (grachten met een klein eiland). Het landgoed draagt ook nog steeds de naam Het Oude Slot. De Vredesbrug uit omstreeks 1648 is nog aanwezig, evenals de 'Duivenpoort', het 'Tecklenburgse Poortje' en de stenen toegangspoort met heraldische wapens. De huidige Timorstraat en Slotlaan maakten eens onderdeel uit van de 'Hoff Laen', de verbinding tussen de woonkern en het toenmalige slot. In 1947 is het kasteelterrein met bijbehorende grachten onderzocht. Daarbij konden vijf bouwfasen worden onderscheiden. Het gebied is archeologisch van zeer hoge waarde.

HDE6A Berkenrode

Het kasteel (later buitenplaats) Berkenrode is gelegen langs de Herenweg en dateert vermoedelijk uit de 15^e eeuw. Net als het Slot Heemstede is Berkenrode meerdere malen verwoest en weer opgebouwd. Zo werd het gebouw in 1573 bij het Beleg van Haarlem in de as gelegd, maar ook in 1645 en 1747 is het kasteel afgebrand. Aan het einde van de 18^e eeuw werd (de nu

buitenplaats) Berkenrode op een nieuwe plek gebouwd, namelijk daar waar zich voorheen het kleine buitenplaatsje Westerduin bevond. Westerduin dateert uit het begin van de 17^e eeuw en bevond zich nabij de Willem Klooslaan. Het oude Berkenrode werd vervolgens gesloopt.

Tijdens archeologisch onderzoek in 1956 is een deel van de fundamenteën en uitbraaksleuven behorende bij Berkenrode getraceerd. Ook zijn drie bakstenen putten gevonden. Het aardewerk dat tijdens het onderzoek van de drooggelegde vijver is aangetroffen dateert uit de 16^e en 17^e eeuw. De aangetroffen funderingen dateren uit de 15^e eeuw. Het gebied is archeologisch van hoge waarde.

Historische buitenplaatsen (HDE7A t/m HDE32A)

HDE7A Overbos

Kennemerwaard, Overbos en Kennemerduin (alle gelegen aan de oostzijde van de Herenweg) vormden gezamenlijk eens de overtuin van Berkenrode (HDE6A). Kennemerwaard werd in 1793 een zelfstandige buitenplaats (HDE16A). Ook Kennemerduin werd bebouwd (HDE15A).

HDE8A Bosbeek

Buitenplaats Bosbeek wordt voor het eerst vermeld in de 17^e eeuw als zijnde in eigendom van een Haarlemse koopman. Na 1661 werd de naam van de buitenplaats gewijzigd in Rustmeer. Enkele jaren later werd Rustmeer samengevoegd met het naburige Meervliet. Vervolgens werd de buitenplaats afgebroken. Kort na 1700 werd een nieuw huis gebouwd dat wederom Bosbeek werd genoemd. In 1784 kwam het landgoed in bezit van de familie Hope, die het meer dan een eeuw lang bewoonde in de zomermaanden. Zij bezaten al de ten noordwesten van Bosbeek gelegen buitenplaats Groenendaal. Het huis van Groenendaal werd gesloopt, met uitzondering van de centrale koepelruimte (alsnog afgebroken in 1970). Het huis Bosbeek werd zodoende ook het hoofdgebouw van landgoed Groenendaal. In 1913 werd het gezamenlijke landgoed verkocht aan de gemeente Heemstede. Groenendaal werd afgescheiden van Bosbeek en kreeg de functie van openbaar wandelbos. In 1950 werd de buitenplaats gekocht door de congregatie van de Zusters van de Voorzienigheid. In de bijgebouwen is een verpleeginrichting gevestigd.

Op het landgoed zijn twee waarnemingen gedaan. De eerste betreft een bijzondere vondst, namelijk een mantelspeld (een spiraalfibula) uit de late ijzertijd (250-12 v.C.). De tweede waarneming bestaat uit een 17^e-eeuwse muntvondst.

HDE9A Huis Bronstee

De buitenplaats Bronstee wordt voor het eerst vermeld in de jaren dertig van de 17^e eeuw. Aan het einde van de 19^e eeuw is de buitenplaats verdwenen. De Bronsteeweg verwijst nog naar de locatie van de voormalige buitenplaats. Veel is over de ontwikkeling van deze buitenplaats niet bekend.

HDE10A Glijphoeve

De Glijphoeve (ook wel Bleeklust of Bleekrust) is ontstaan uit een laken- en linnenblekerij die tot het buurtschap de Glijp behoorde. De blekerij ging in 1811 failliet, waarna het grondgebied werd opgekocht door een Amsterdamse koopman. Hij veranderde de blekerij in een buitenplaats dat hij Bleekrust noemde. In 1822 werd de naam gewijzigd in Glijphoeve. De Glijphoeve bleef tot de jaren dertig van de 20^e eeuw in gebruik als buitenplaats, daarna is het huis permanent bewoond geraakt.

HDE11A Groenendaal

De oorsprong van Groenendaal gaat terug tot in het begin van de 17^e eeuw. Vervolgens is het landgoed talloze malen uitgebreid. Zo werd in de eerste helft van de 18^e eeuw de kleine buitenplaats Westberglaan (voordien Het Lam) bij Groenendaal gevoegd. In 1742 werd het huis De Driesprong gesloopt en kwam de bijbehorende grond in het bezit van Groenendaal. Na de sloop van het hoofdgebouw aan het einde van de 18^e eeuw is Groenendaal verworden tot een bos. Het voormalig landgoed Meer en Berg (HDE20A) maakt sinds 1948 ook deel hiervan uit, tot 1913 ook Bosbeek (HDE.8A). In 1987 is op het landgoed een bijzondere vondst gedaan in de vorm van een mantelspeld uit de late ijzertijd (250-12 v.C.). In 1983 zijn fundamenteën van een kelder en keramiek daterend uit de nieuwe tijd zijn aangetroffen.

HDE12A De Hartekamp

Het landgoed en huis De Hartekamp dateert uit de 17^e eeuw. Aanvankelijk bevond zich hier een boerenhofstede, Thorenvliet. Vanaf 1662 werd de naam veranderd in Hartekamp, het herenhuis is gebouwd kort na 1692. Tegenwoordig is het terrein in

gebruik van een zorginstelling. Het historische landhuis, oranjerie en stallen zijn bewaard gebleven. In 2003 heeft op een deel van het terrein (rond de bestaande bebouwing van De Hartekamp) een inventariserend booronderzoek plaatsgevonden. Hieruit is gebleken dat in het onderzochte gebied geen archeologische waarden mogen worden verwacht.

HDE13A Eikenrode/Hertenduin/Hagenduin/Linneaushof

Eikenrode, Hertenduin en Hagenduin (aan de oostzijde van de Herenweg) vormden de overplaats van Hartekamp (HDE12A). De Linneaushof is onder meer bekend geworden doordat Carolus Linneaus hier tussen 1736 en 1738 talrijke planten heeft gekweekt en bestudeerd.

In 2000 is ter plekke van de voormalige PABO 'De La Salle' (Hagenduin) een booronderzoek verricht. Hierbij is vondstmateriaal aangetroffen dat wijst op een plaatselijke ijzerproductie, in de Romeinse tijd of vroege middeleeuwen.

HDE14A Ipenrode

Tussen de Herenweg en de duinen, in de strandvlakte, stond in de 16^e eeuw het huis de Koeckoek. Vermoedelijk betreft het van oorsprong een boerderij, gebouwd in de late middeleeuwen. Het land behorende bij deze boerderij is aan het einde van de 16^e eeuw opgesplitst. Op ieder stuk land is vervolgens een nieuwe boerderij of hofstede gebouwd; de Voorckoeckoek (voor het eerst genoemd in 1608, ten oosten van de Aerdenhoutse Vaart) en de Achterkoeckoek (ten westen van de Aerdenhoutse Vaart). Rond het midden van de 17^e eeuw is op het landgoed de Voorckoeckoek een zogenoemde heerschappwoning gebouwd. De oude boerderij de Voorckoeckoek bleef daarna nog enige jaren bestaan. Vanaf het eerste kwart van de 18^e eeuw is het herenhuis verbouwd (of opnieuw gebouwd) en kreeg het de naam Ipenrode. Kort na 1760 werd het terrein uitgebreid met gronden die oorspronkelijk tot Leiduin behoorden. Aan de oostzijde van het terrein staat nog het huidige huis Ipenrode. Tijdens archeologisch inventariserend onderzoek in 1996 zijn binnen de vierkante omgrachting uitbraaksleuven aangetroffen die vermoedelijk behoren tot de voormalige boerderij/hofstede De Voorckoeckoek.

HDE15A Kennemerduin

Ten oosten van de Herenweg, bij de Kerklaan, bevond zich in 1672 een posthuis met stal voor het verwisselen van de koetspaarden op het traject Amsterdam - Den Haag. Rond 1760 liet de heer van Heemstede het terrein achter het posthuis afzanden en beplanten. De eigenaar van het posthuis kreeg het terrein vervolgens in erfpacht. In 1854 werd de posterij definitief opgeheven. Kennemerduin vormde gezamenlijk met Kennemeroord (HDE16A) en Overbos (HDE7A) eens de overtuin van Berkenrode.

HDE16A Kennemeroord

Het landgoed Kennemeroord is gelegen tussen de Herenweg en Burgermeester van Lennepweg. Op de hoek van Kennemeroord stond sinds 1642 de herberg De Dorstige Kuil. De herberg werd in 1793 verkocht en een jaar later afgebroken om ruimte te maken voor de bouw van het huis Kennemeroord. Het oorspronkelijke huis is inmiddels gesloopt. Aan de Koediefslaan is nog de oranjerie en de tuinmanswoning bewaard gebleven. Het landgoed vormde eens samen met het Overbos (HDE7A) en Kennemerduin (HDE15A) de overtuin van het landgoed Berkenrode. Ter plekke van het landgoed werd in 1986 een onbekend aantal fragmenten aardewerk aangetroffen uit de late middeleeuwen/nieuwe tijd.

HDE17A Hageveld

De buitenplaats Hageveld is ontstaan op het terrein van het voormalig Bernadieten- of Cisterciënzerklooster, op een voormalige uitloper van de strandwal. Dit klooster stond hier sinds 1456/58 en werd tijdens de reformatie (1572) weer opgeheven. De bezittingen van het voormalige klooster werden onder beheer gesteld van het geestelijk Comtoir van Haarlem, waaronder ook een hofstede met woning. In 1677 wordt deze hofstede met de naam Bernaditen Clooster aangeduid. Dit huis werd in 1860 afgebroken. Kort daarop verrees enigszins ten westen van dit oorspronkelijke huis een nieuwe villa. In de 19^e eeuw zijn ook de (resterende) kloostergebouwen gesloopt. Tussen 1920 en 1930 verscheen op de plaats van het voormalige buitenhuis de nieuwbouw van het Bisschoppelijk Seminarie Hageveld. Op het terrein Hageveld zijn tijdens onderzoek in 1958 archeologische vondsten uit de Romeinse tijd gedaan. Naast het gebruikelijk lokaal vervaardigde materiaal zijn ook fragmenten import aardewerk aangetroffen. Recent onderzoek heeft aangetoond dat het landgoed een bewoningsgeschiedenis van 5000 jaar heeft.

HDE18A Huis te Manpad

In 1558 werd hier voor het eerst melding gedaan van een buitenplaats. In 1630 gaf de toenmalige eigenaar de opdracht om het hoofdgebouw te bouwen. Na 1666 werd het naastgelegen Cleyne Huys te Manpat aan het landgoed toegevoegd. In 1708 werd het Huis te Manpad nogmaals uitgebreid met de aankoop van een stuk land en een huis met de naam De Capel. Rond het jaar 1720 en 1730 werd Huis te Manpad ingrijpend verbouwd. Het huis is tot op heden bewaard gebleven.

HDE19A Dennenheuvel & Bloemenoord

Dennenheuvel en Bloemenoord vormden eens het overbos bij het Huis te Manpad (HDE18A).

HDE20A Meer en Berg

In 1695 wordt voor het eerst gesproken van het huis Meer en Berg. In 1730 werd het terrein uitgebreid met de aangrenzende buitenplaats. In het begin van de 20^e eeuw werd de oude woning aan de Glipperweg gesloopt en door een nieuw huis gebouwd. In 1948 kocht de gemeente de buitenplaats en voegde een deel bij het wandelbos Groenendaal en gebruikte een ander deel voor woningbouw.

HDE21A Mariënheuvel

Mariënheuvel maakte tot het begin van de 20^e eeuw onderdeel uit van Meer en Berg (HDE20A).

HDE22A Meer en Bosch

In 1643 kocht een bewindhebber van de Oostindische Compagnie, het kleine buitenplaatsje Het Paradijs. In 1668 werd het terrein uitgebreid met een boerderij. Tussen 1785 en 1696 werd vervolgens een nieuwe buitenplaats gebouwd. Enkele jaren later werd het terrein uitgebreid met een koepel, een menagerie en bijgebouwen. In 1798 werd de naam Meer en Bos aan de buitenplaats gegeven. Deze naam werd tot ca. 1810 naast de oude naam Het Paradijs gebruikt. Ondanks de gedeeltelijke bebouwing van het terrein zijn het buitenhuis en de tuinaanleg zijn voor een deel bewaard gebleven

HDE23A Galgenveld

De vaste galg bevond zich meestal op een strategische plek aan de rand van het rechtsgebied. Een dergelijke locatie was vooral bedoeld om bezoekers te laten weten dat de wet hier serieus genomen diende te worden. De keuze voor het galgenveld te Heemstede is dan ook niet verwonderlijk. Nieuwkomers over het water konden zo bij binnenkomst van het gebied zien wat hun te wachten stond als zij zich niet aan de regels hielden. De daadwerkelijke executie vond overigens vermoedelijk plaats in het centrum van Heemstede, voor de ogen van de inwoners. Het lijk werd vervolgens vervoerd naar het galgenveld en weer opgehangen, waar het na verloop van tijd in de daaronder liggende galgenput viel.

HDE24A Molen Schouwbroeker polder

Voormalige poldermolen, gelegen op de hoek van de Eerelmanstraat/Tooropkade. De molen is in het eerste kwart van de 20^e eeuw afgebroken.

HDE25A Molen nabij het oude klooster

Voormalige molen nabij het oude klooster. De molen is zichtbaar op de topografische kaart van 1894-1923.

HDE26A Molen nabij het Oude Slot

Voormalige molen nabij het voormalige klooster. De molen is zichtbaar op de topografische kaart van 1894-1923. Mogelijk is dit één van de molens die ook op 17e-eeuws kaartmateriaal staat aangeduid bij de 'Molewerf'. Op deze kaart wordt gesproken van een Korenmolen.

HDE27A Molentje van Groenendaal

Windmolen op de hoek Herfstlaan/Burgermeester van Rappardlaan. De Molenlaan loopt hier ten noordoosten van. Deze molen is omstreeks 1780 gebouwd in opdracht van de toenmalige eigenaar van het landgoed Groenendaal. De molen had als functie de bevloeiing van het park op de droge zandgrond. In 1781 werd naast de molen een stoommachine gebouwd om zorg te dragen voor voldoende aan- en afvoer van water voor de vijvers, fonteinen, enzovoorts. Het was de één van de eerste stoommachines in Nederland, maar is inmiddels gesloopt. De molen is gespaard gebleven en in 1990 gerestaureerd.

HDE28A Molen van Höcker/De Nachtegaal

Voormalige stellingmolen (koren) ten zuiden van de Glipperdreef in het verlengde van de Dr. J. Th. De Visserstraat. Een restant van de molen is nog zichtbaar. Het betreft een Rijksmonument.

HDE29A Overig onbebouwd gebied op de strandwal

Onbebouwd gebied zonder (bekende) archeologische waarden, gelegen ter hoogte van de strandwal.

HDE30A Overig onbebouwd gebied op de strandvlakte

Onbebouwd gebied zonder (bekende) archeologische waarden, gelegen ter hoogte van de strandvlakte.

HDE31A Recent verstoord gebied op de strandwal

Gebied gelegen op de strandwal zonder (bekende) archeologische waarden waarvan bekend is dat de ondergrond in het recente verleden is verstoord.

HDE32A Recent verstoord gebied op de strandvlakte

Gebied gelegen op de strandvlakte zonder (bekende) archeologische waarden waarvan bekend is dat de ondergrond in het recente verleden is verstoord.

De aanvrager van een vergunning dient, als dat op grond van de Archeologische Waardenkaart Heemstede noodzakelijk wordt geacht, een archeologisch bureauonderzoek te laten uitvoeren. Het doel is primair het vaststellen van de behoudenswaardigheid van archeologische resten. Indien de gemeente verantwoordelijk is voor een bepaalde vergunningverlening wordt nagegaan of er archeologische waarden in het geding zijn.

1. Bureauonderzoek

De cyclus van archeologische monumentenzorg begint met een inventarisatie van wat er van een gebied bekend is. Hierbij wordt informatie verzameld over al bekende vindplaatsen, historische structuren, geologie, bodemgesteldheid, historisch grondgebruik en archeologie ter plaatse. Ook wordt gekeken naar het huidige grondgebruik en of er al verstoringen van het gebied hebben plaatsgevonden.

Dit bureauonderzoek dient, afhankelijk van de resultaten, aangevuld te worden met nader onderzoek. Indien er geen archeologische waarden in de grond aanwezig blijken te zijn, zijn er vanuit archeologisch oogpunt geen bezwaren tegen vergunningverleningen of ontheffingen van het bestemmingsplan.

Indien de rapportage(s) niet voldoet (voldoen) aan de inhoudelijke voorschriften die hiervoor gelden, kan de gemeente, conform de standaardprocedure bij de ontvankelijkheidstoets, binnen 4 weken om aanvullende gegevens vragen. De aanvrager heeft vervolgens maximaal 4 weken de tijd om de aanvullende gegevens aan te leveren. Doet de aanvrager dit niet of is de aanvulling onvoldoende, dan kan de gemeente besluiten de aanvraag verder buiten behandeling te laten.

2. Inventariserend veldonderzoek

Om op een verantwoorde manier rekening te kunnen houden met de archeologische waarden, is het belangrijk om terreinen met een archeologische verwachting nader te onderzoeken. Dit gebeurt door een veldkartering en slootkantinspectie, waarbij het oppervlak van een toekomstige bouwlocatie wordt belopen om archeologische sporen te traceren en de eventuele zichtbaarheid ervan vast te stellen. Door middel van grondboringen en proefsleuven wordt nagegaan of er archeologische waarden in de bodem aanwezig zijn.

Het veldonderzoek mondt uit in een schriftelijke rapportage. Het rapport besluit met een zogenoemd selectieadvies over het vervolgtraject. Op basis van dit selectieadvies neemt het college een selectiebesluit, na het raadplegen van een onafhankelijke senior archeologische adviseur. Hierbij wordt besloten of er aan de vergunningverlening of ontheffing voorwaarden worden verbonden ter bescherming van de archeologische waarden. En zo ja, welke. Met andere woorden, in het selectiebesluit wordt aangegeven welke gevolgen de bevindingen hebben voor de verdere uitwerking van het betreffende plan of besluit.

3. Archeologisch vervolgonderzoek

Bij deze besluitvorming is het behoud van archeologische waarden in situ (in de bodem) het uitgangspunt. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt in de perioden waaruit de archeologische waarden dateren. Anders gezegd, alle historische perioden worden in Heemstede van belang geacht.

Behoud in situ kan worden gerealiseerd door een archeologisch waardevolle vindplaats buiten ruimtelijke ontwikkelingen te houden of - plant technisch of civieltechnisch - in te passen in de inrichting van het plangebied. Planttechnische inpassing van archeologie houdt in dat het plan zodanig wordt geherstructureerd dat op de locatie van de archeologische waarden geen bodemverstorende activiteiten zullen plaatsvinden. Bij civieltechnische inpassing worden bouwingsrepen ter plaatse van de archeologische waarden zodanig uitgevoerd dat aantasting wordt voorkomen of geminimaliseerd.

Niet in alle gevallen hoeft het college echter te kiezen voor behoud in situ. Wanneer andere (maatschappelijk of economische) belangen zwaarder wegen - dit ter beoordeling van het college - zal aan de vergunningverlening of ontheffing de voorwaarde worden verbonden dat de aanvrager over dient te gaan tot archeologisch vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving. Oftewel er wordt besloten tot behoud ex situ.

Voorafgaand aan de archeologisch vervolgonderzoek - de opgraving - wordt een programma van eisen opgesteld, waarin het uitgevoerde onderzoek wordt samengevat, de verwachtingen worden gegeven wat voor soort archeologische sporen en vondsten aanwezig kunnen zijn en welke bijdrage het onderzoek kan leveren aan het beantwoorden van de onderzoeksvragen naar de bewoningsgeschiedenis. Ook worden de eisen opgeschreven die aan de uitvoering van het veldwerk en de rapportage worden gesteld.

Tijdens de opgraving worden de archeologische structuren in kaart gebracht, gefotografeerd en beschreven. Vervolgens wordt de gehele administratie in een digitaal bestand omgezet, zodat de gegevens voor analyse toegankelijk worden. De vondsten en monsters worden na opgraving gedocumenteerd en bewaard in het archeologisch depot.

Dit conform alle geldende kwaliteitsregels van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Het eigendomsrecht komt na opgravingen toe aan de provincie. Vanuit het provinciaal depot kunnen vervolgens vondsten ter beschikking worden gesteld ten behoeve van lokale exposities.

Tot slot het volgende. De gemeente Heemstede is niet alleen bevoegd gezag, maar ook initiatiefnemer van bodemversturende activiteiten. Net als iedere andere “verstoorder” dient zij in de onderhavige gevallen archeologisch (voor)onderzoek uit te laten voeren.

Op de volgende pagina is het proces aangegeven dat doorlopen dient te worden, indien een vergunningaanvraag uiteindelijk leidt tot een opgraving. Tevens geeft het schema aan hoe de rolverdeling in het proces is. Iedere stap eindigt met de afweging of er voldoende informatie beschikbaar is om een verantwoorde beslissing over eventuele vervolgacties te kunnen nemen. Als er geen archeologische waarden in de grond blijken te zitten of worden verwacht, stopt het proces na stap 4 of 7. Er vindt op deze wijze een trechtering plaats van betrekkelijk eenvoudige onderzoeksmethoden in de beginfase, naar meer complexe en kostbare werkzaamheden. Op deze wijze wordt in de ruimtelijke ordening het archeologisch belang meegewogen via een proportionele inzet van middelen. Het spreekt voor zich dat we hierbij grote waarde hechten aan de uitwerking van het archeologisch onderzoek: het draagt immers bij aan de kennisvergroting van het Heemsteedse bodemarchief.

PROCEDURE ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK:			
Gemeente	Initiatiefnemer Gemeente, particulier, projectontwikkelaar	Archeologisch senior-adviseur (gecertificeerd)	Archeologisch bedrijf (gecertificeerd)
	1. Vraagt vergunning aan in verband met planrealisatie		
	2. Stelt op basis van de archeologische beleidskaart de initiatiefnemer de eis tot archeologisch bureauonderzoek (archeologisch vooronderzoek)		
	3. Geeft opdracht tot bureauonderzoek		
			4. Verricht bureauonderzoek, leidend tot archeologisch advies
	5 Stelt aan initiatiefnemer de eis tot inventariserend veldonderzoek (archeologisch vooronderzoek)		
	6. Geeft opdracht voor uitvoering inventariserend veldonderzoek		
			7. Voert inventariserend veldonderzoek uit en verzorgt de rapportage (vooronderzoek)
		8. Analyseert en interpreteert resultaten van het inventariserend veldonderzoek in de vorm van een selectieadvies	
	9. Neemt selectiebesluit op basis van selectieadvies		
	10. Geeft opdracht tot opstellen van het programma van eisen voor definitieve opgraving		
		11. Stelt het programma van eisen op voor definitieve opgraving	
	12. Keurt programma van eisen goed		
	13. Geeft opdracht tot directievoering van de definitieve opgraving		
	14. Geeft opdracht tot uitvoering van de definitieve opgraving		
		15. Realiseert directievoering tijdens de definitieve opgraving	15a. Voert de definitieve opgraving uit en verzorgt de rapportage
		16. Adviseert de bevoegde overheid over de rapportage	
	17. Keurt de rapportage goed		

BIJLAGE 5 OVERZICHT MONUMENTEN IN HEEMSTEDE

A	RIJKSMONUMENTEN IN HEEMSTEDE
	Adres/object
1.	Achterweg 5 (Landhuis Meer en Bosch)
2.	Achterweg 11
3.	Bronsteeweg 1
4.	Casper Fagellaan 8/10
5.	Hageveld 15 (Complex Hageveld)
6.	Dennenheuvel/Herenweg (delen van 18-eeuwse park)
7.	Glipperdreef 193/195/197 (Complex Mariënheuvel/Meer en Berg)
8.	Glipperdreef 209/Groenendaal 3 (Complex Bosbeek/Groenendaal)
9.	Glipperpad 1
10.	Glipperweg 9 (Complex Gliphoeve)
11.	Glipperweg 60 (Tulpenbrug)
12.	Glipperweg 69 (Korenmolen de Nachtegaal)
13.	Glipperweg 7
14.	Glipperweg 72
15.	Herenweg 5 (Complex De Hartekamp)
16.	Herenweg 7/9 (Complex Huis te Manpad)
17.	Herenweg 8 (delen van park Eikenrode)
18.	Herenweg 19/21 (voormalige Bollenschuur)
19.	Herenweg 63/65
20.	Herenweg 88 (orgel van de RK Kerk van de H. Bavo)
21.	Herenweg 117
22.	Herenweg 119
23.	Herenweg 133 (Complex Berkenrode)
24.	Herenweg 138 BY (Hek, Ijskelder)
25.	Herenweg 142 (Welgelegen)
26.	Herenweg 145 (Berkenrode)
27.	Ir. Lelylaan 3-6 (Complex Oude Slot)
28.	Kadijk 36 (Bollenschuur)
29.	Koediefslaan 69 (Dorstige Kuil)
30.	Koediefslaan 97/99/101
31.	Koediefslaan 121
32.	Leidsevaartweg 1 (gebouw voor bloembollencultuur)
33.	Leyweg II (Complex Leyduin (gedeeltelijk: Historisch park- en tuinaanleg)
34.	Manpadslaan 1,3 en 5,7
35.	Raadhuisplein 1
36.	Raadhuisplein 9
37.	Wilhelminaplein 4
38.	Wilhelminaplein (Nederlands Hervormde Kerk)
39.	Willem v.d. Veldekade 2
40.	Camplaan 18 (Pinksterkerk)

B	GEMEENTELIJKE MONUMENTEN HEEMSTEDE
	Object/adres
1.	Achterweg 5 (Salem, Meer en Bosch)
2.	Achterweg 2 (dr. A.M. Lorentz De Haas laboratorium)
3.	Achterweg 13, 15 en 17 (ensemble)
4.	Blekersvaartweg 7 en 8
5.	Blekersvaartweg 19/19a
6.	Blekersvaartweg 23
7.	Blekersvaartweg 24
8.	Bronsteeweg 49
9.	Bronsteeweg 59
10.	Glipperweg 59
11.	Haemstedeplein e.o. (Haemstedeplein 2-42, Heamstedelaan 8-12, Eikenlaan 1-8 en Zandvaartkade 1-15)
12.	Herenweg 6
13.	Herenweg 61
14.	Herenweg 87
15.	Herenweg 135
16.	Herenweg 141
17.	Herenweg 143
18.	Herfstlaan 3
19.	Julianaplein 1
20.	Kerklaan 7
21.	Kerklaan 13 en 15
22.	Kerklaan 103
23.	Manpadslaan 12
24.	Marisplein 5
25.	Raadhuisstraat 24 (Raadhuisstraat 22a, 24a en Postlaan 1)
26.	Raadhuisstraat 27
27.	Raadhuisstraat 87
28.	Raadhuisstraat 103
29.	Sportparklaan 6
30.	Toorpkade 1
31.	Roemer Visscherplein 25
32.	Van Merlenlaan 31
33.	Voorweg 24
34.	Wilhelminaplein 12
35.	Raadhuisstraat 28
36.	Raadhuisstraat 49
37.	Hageveld 1
38.	Hageveld 5
39.	Hageveld 7
40.	Raadhuisplein 3
41.	Raadhuisplein 5
42.	Raadhuisplein 7
43.	Van Merlenlaan 1
44.	Van Merlenlaan 3
45.	Van Merlenlaan 5
46.	Van Merlenlaan 7
47.	Kunstwerk "De Pelikaan", Laan van Rozenburg
48.	Kunstwerk "De Levensgang", v.d. Eijndekade

B	VERVOLG GEMEENTELIJKE MONUMENTEN IN HEEMSTEDE
	Object/adres
49.	Kunstwerk "Vrijheidsbeeld", Vrijheidsdreef
50.	Overboslaan 6-8
51.	Grafmonument familie van Verschuier-Brabants (voorheen provinciaal monument)
52.	Grafmonument familie van Vollenhoven (voorheen provinciaal monument)
53.	Grafmonument familie Müller-Rivet (voorheen provinciaal monument)
54.	Grafmonument familie Van Lennep (voorheen provinciaal monument)
55.	Van Merlenlaan 4/4a

C	PROVINCIALE MONUMENTEN HEEMSTEDE
	Object/adres
1.	Kadijk 29
2.	Eijkmanlaan (grenspaal)
3.	Glipperdreef (grenspaal)
4.	Herenweg 40
5.	Complex gemeente Waterleidingen Amsterdam (Leidsevaartweg 73/Vogelzangseweg 21)
6.	Leidsevaartweg 57-67
7.	Leidsevaartweg 75/77
8.	Nijverheidsweg 5
9.	Marisbrug (J.H. Weisenbruchweg/Pr. Mauritslaan)
10.	Crayensterbrug (Peter de Hooghstraat/Willem de Zwijgerlaan)
11.	Glipperbrug (Glipperweg)
12.	Bronsteebrug (Wagnerkade/Pieter de Hooghstraat)

BIJLAGE 6 OVERZICHT BEELDENDE KUNST IN DE OPENBARE RUIMTE

	Object	Locatie	Kunstenaar
1.	Fontein	Valkenburgerplein	Karola Veldkamp
2.	Oorlogsmonument	Vrijheidsdreef	Mari Andriessen
3.	Beeld "Bok springende jongens"	Julianaplein	Kees Verkade
4.	Beeld "Spelend leren"	Julianaplein	H.A. van den Eijnde
5.	Reliëf "De Levensgang"	Van den Eijndekade	H.A. van den Eijnde
6.	Brugdeel Bronsteebrug	Pieter de Hooghstraat	H.A. van den Eijnde
7.	Constructie	Beatrixplantsoen	Nicole van der Heijden
8.	Brugdeel	J.H. Weisenbruchweg	H.A. van den Eijnde
9.	Beeld	Sportparklaan	Willem Snitker
10.	Beeld "De Pelikaan"	Laan van Rozenburg	H.A. van den Eijnde
11.	Beeld "Venus en Cupido"	Raadhuisplein (tuin Raadhuis)	Niet bekend
12.	Beeld	Binnenweg	J.W. Wong Lun Hing
13.	Reliëf	Raadhuisplein	Tobias Vermeer
14.	Constructie	Bronsteeweg	Erik van Spronsen
15.	Brugdeel	Glipperbrug	H.A. van den Eijnde
16.	Brugdeel	Crayensterbrug	H.A. van den Eijnde
17.	Brugdeel	Heemsteedse Dreef	H.A. van den Eijnde
18.	Vaas	Raadhuisplein (tuin Raadhuis)	W.C. Brouwer
19.	Beeld "Prinseneiland"	Dixlaan	Harald Schole
20.	Beeld "De Vierhoek"	Roemer Visscherplein	Frans Hage
21.	Beeld "De Kikkerwachters"	Molenwerfslaan	Karola Veldkamp
22.	Beeld "Flag"	Herenweg	Andrew March
23.	Beeld	Tuin achter Burgerzaal	H. van der Ban
24.	Beeld "Onuitputtelijke voorraden"	Overboslaan	Theo Schepens
25.	Beeld	Brugdek Van Merlenbrug	Louise Schouwenberg
26.	Brugdeel "Drinkwater"	Amstelbrug, Amstellaan	Barbara Kletter
27.	Beeld "Adriaan Pauw"	Ir. Lelylaan	Ellen Wolff
28.	Kunstwerk "De Griffioen"	Raadhuisplein	Carel Lanfers
29.	Beeld "De Bleeker"	Bleekveld, Wasserij Annalaan	Wil van de Velde-Heemskerk
30.	Beeld "Het Gat"	Ir. Lelylaan	Edwardt Hilgeman
31.	Beeld "De Vogelaar"	Schollevaartlaan	John Verhagen
32.	Kunstwerk "Vier seizoenenbank"	Binnenweg	Ontwerp Sietske van Gilse